

**BİRİNCİ ULUSLARARASI
GEÇMİŞTEN GÜNÜMÜZE
SELÇUK SEMPOZYUMU**

4-6 Eylül 1997

From Past to Present
First International Symposium **SELÇUK**

Düzenleyen

**SELÇUK BELEDİYESİ
&
EGE ÜNİVERSİTESİ İZMİR ARAŞTIRMA
ve UYGULAMA MERKEZİ**

Organised by

*The Municipality of Selçuk
&
Ege University, The Research and Application
Center for İZMİR*

SELÇUK (İZMİR) KÖYLERİNDE MİMARİ (Cami, türbe, mezar taşları, çeşme ve evler)

Prof. Dr. Bekir DENİZ* Arş. Gör. Mükerrerem KÜRÜM**

* Ege Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi, Sanat tarihi Bölümü

** Adnan Menderes Üniversitesi, Fen-Edebiyat Fakültesi, Arkeolojik-Sanat Tarihi Bölümü

Günümüzde Selçuk ilçesine bağlı bir kasaba ve sekiz köy bulunmaktadır.¹ : Bu köyler, arazinin konumuna göre, dağlık ve eğimli arazilerde kurulmuştur. Gökçealan, Şirince, Çamlık, Sultaniye, Havutçulu, Acarlar, Barutçu ve Zeytinköy gibi köyler dağlık ve eğimli arazilerde yer alırlar. Barutçu ve Zeytinköy düz bir alanda bir tepenin eteğinde kurulmuştur. Belevi Kasabası ise bir ovaya yerleşmiştir (Şekil 1).

Dağlık alanda veya dağ yamacında kurulan köylerin yönü genellikle güneye dönüktür. Selçuk ile mesafeleri ençok 15-20 km. dir. Zeytinköy ve Şirince birkaç mahalleye ayrılmıştır. Diğerleri tek köy halindedir. Çamlık'ta ise yerleşimin çekirdeğini üç çiftlik meydana getirmektedir.

Selçuk yöresi köylerinde geçim kaynağı tarım ve hayvancılığa dayanır. Özellikle tarım daha yaygındır. Barutçu, Zeytinköy, Havutçulu ve Acarlar'da yakın zamana kadar halı ve düz dokuma yaygılar (kilim, cicim, sili, sumak) yapılmaktayken günümüzde terkedilmiştir. Sadece Barutçu ve Zeytinköy'de birkaç aile yöredeki turistik merkezlerde dokumacılık yaparak geçimini temin etmektedir.²

Selçuk'a bağlı köylerin çoğu Denizli, Konya, Antalya yörelerinden geldiklerini söylemektedir³: Belevi⁴, Gökçealan⁵, Barutçu⁶, Zeytinköy⁷, Sultaniye⁸, Havutçulu⁹ ve Acarlar¹⁰ köylüleri kendilerinin yörük olduğunu ve **Gega**, **Tekeli** veya **Burhan** aşiretlerine mensup bulduklarını iddia etmektedirler. Şirince XIX. yy. da Rumlar tarafından iskan

1 Araştırmamızda bu kasaba ve köylerin hepsi tek gezilerek buradaki mimari eserler ve köylere ait mezar taşları üzerinde çalışılmıştır. Eserler Dini ve Sivil Mimari şeklinde iki grupta ele alınmış ve her birinin rölevaleri alınarak, planları çizilmiş, fotoğrafları çekilerek belgelenmiş ve yayına hazırlanmıştır.

Selçuk yöresindeki araştırmalarımız, Haziran 1997 tarihinde, Selçuk Belediyesinin destek ve yardımlarıyla gerçekleştirilmiştir. Çalışmamıza destek veren Selçuk Belediyesi Başkanı, sayın Kamil Subaşı, Belevi Belediye Başkanı sayın Rabbani Kurudal, Selçuk Belediyesi özel kalem müdürü sayın Sema Yeşilçimen, Selçuk Belediyesi şoförlerinden sayın İbrahim Karaçay ile, çalışmalarımızda yardımcı olan Ege Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi, Sanat Tarihi Bölümü öğretim elemanlarından sayın Arş. Gör. Harun Ürer, sanat tarihçi Oğuz Kahraman ile, adigeçen bölüm öğrencilerden Murat Küçükaya'ya teşekkürü borç biliriz.

2 Konuyla ilgili olarak bkz. B. Deniz, -H. Ürer, . "Selçuk (İzmir) Yöresi Halı ve Düz Dokuma Yaygıları", **Geçmişten Geleceğe Selçuk, Sempozyum Bildirileri**.

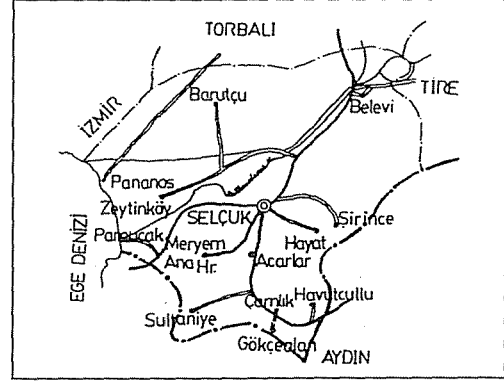
3 Yörenin tarihçesi sempozyumda tarihçiler tarafından geniş bir biçimde ele alındığı için burada ayrıca bir tarihçe verilmemiştir. Ancak, araştırma yaptığımız köylerde yaşlılardan yöre tarihçesi ile ilgili küçük tarihçeler derledik.

4 Belevi, Selçuk'a 12 km. uzaklıkta, 2800 nüfuslu bir kasabadır. Yörenin ilk sakini olan yörükler önce Kozmarpınar mevkiine, daha sonra da bugünkü köye yerleşmişlerdir. Köyü meydana getiren yörüklerin Davazlı (Denizli), Konya (Ermenek-Sarıbelli) yöresinden geldiğini, zamanla çevrede yaşayan yörüklerin de bunlara katıldığı söylenmektedir. Halk önceleri köye Bel (yöre) derken zamanla Belevi diye anılmaya başlamıştır (aynı köyden Yakup Yavaşer (39 yaşında, okuma yazması var), Nazife Atalay (38 yaşında, okuma yazması var) ve Rabbani Kurudal'ın (belediye başkanı), 29. 6. 1997 günü şifâhen verdikleri bilgilere göre).

5 Gökçealan Köyü, Selçuk'a 12 km. uzaklıktadır. Köy halkı kendilerinin **Gega yörüğü** olduğunu söylemektedir. Köyün adı Helvacılar iken zamanla Cumaalanı, Burgaz isimlerini almış, en son 1973 yılında da Gökçealan şeklinde değiştirilmiştir. Yaklaşık 300 sene kadar önce, 4km. uzaklıktaki Dört Köylüleri, veba hastalığı nedeniyle Gökçealan Köyüne göçmüşlerdir. Köyün çekirdeğini köy merkezinde bulunan cami teşkil eder. Köy günümüzde Çakal Deresi'ne kadar genişlemiştir.

Gökçealan 1975'den önce Kuşadası'na, ardından da İzmir'e bağlanmıştır. İşgal sırasında Yunanlılar köyün yakınındaki Piren tepesi'ne, İtalyanlar Sakızdibi'ne yerleşmişlerdir. Köy günümüzde 1164 nüfusludur. Ancak nüfus 1400-1500 civarındadır. Denizden yüksekliği 216 m.'dir. Geçim kaynağı tarımdır. Zeytin ve İncir ziraatı yapılmaktadır (**köy halkından** Mustafa Suna (1341 doğumlu, ilkökul mezunu) ve Mustafa Can'ın (köy muhtarı, 62 yaşında, ilkökul mezunu) 29. 6. 1997 günü şifâhen verdiği bilgilere göre).

edilmiş 1920 yıllarının başında mübadele yoluyla müslüman nüfus yerleştirilmiştir.¹¹ Çamlık¹², Aydın-İzmir demiryolunun yapıyla önem kazanmış ve çevreden gelen göçlerle kurulmuştur. Yine, köylerin bazıları önceleri Kuşadası'na bağlı iken sonradan selçuk sınırlarına katılmıştır.

Şekil 1. Selçuk ve köylerini gösterir harita.

- 6 Barutçu Köyü Selçuk'a 9 km. Uzaklıkta, düz alanda, küçük bir tepe yamacına kurulmuştur. 400 nüfusa sahiptir. 1800 yıllarına kadar köyün üst tarafında Eski Barutçu denilen bir yerleşim yeri bulunmaktaydı. Göçebelik döneminde bu Antik yerleşim yerinde de kalınmaktaydı. Bugünkü köy ise 1965 yılında kurulmuştur. Köy önce Kuşadasına, sonra Selçuk'a bağlanmıştır. Barutçu köy'deki yaşlıların ifadesine göre, halk 60 yıl öncesine kadar yörede yaylacılık yaparak yaşamaktaydı: Köy halkı atalarından 1865 yıllarında Antalya ve Uşak bölgesi'nden buraya göç ettiklerini duyduklarını ve kendilerinin Tekeli yürüğü olduklarını söylemektedirler. Yaz aylarında Afyon, Kütahya ve Odemiş, Bozdağ-Gölcük civarındaki yaylalarına gidiyorlar, kış aylarında tekrar Selçuk'a dönüyorlardı. Anılan yıllardan itibaren mecbur iskana tabi tutulmuşlar ve bugünkü köylerinde yerleşip kalmışlardır. Yine de bu geleneği 1970 yıllarına kadar sürdürmüşlerdir. Köyün geçim kaynağı tarım ve hayvancılığa dayanmaktadır. Yakın zamanlara kadar köyde hali ve düz dokumacılık'ta yapılmaktaydı. Yerleşik hayata geçtikten sonra bazı gelenekler değişmeye başlamıştır. Ancak, dokumacılık geleneğinden kopmamışlar, bugüne kadar devam ettirmişlerdir. Günümüzde, birkaç evde dokumacılık yapılmakta birlikte, bu gelenek büyük ölçüde terk edilmiştir. (Köy muhtarı Mahmut Esat Özler-1955 doğumlu, lise mezunu-, Ali Gökçe-1931 doğumlu, okuma yazması yok- Durmuş Kepenk-1938 doğumlu, okuma yazması var- ve Abdül Tutkun'un-1938 doğumlu, okuma yazması var- 28. 06. 1997 günü şifahen verdikleri bilgilere göre).
- 7 Zeytinköy Selçuk'a 11 km. Uzaklıkta, düz bir alanda, tepe yamacında kurulmuştur. Zeytinköy önceleri bugünkü Menderes İlçesine Bağlı Gölova'ya bağlı iken, sonradan Selçuk sınırlarına katılmıştır. Bugün 260 haneli ve 1235 nüfusludur. Dört mahalleden meydana gelmektedir. Tek muhtarlıkla idare edilmektedir. Köy halkı kendilerinin Tekeli yürüğü olduğunu, bu bölgeye ne zaman geldiklerini bilmediklerini, muhtemelen Barutçu Köylüleriyle aynı çağlarda gelmiş olabileceğini söylemektedirler: Zeytinköy halkının verdiği bilgilere göre, 1956 yılına kadar göçebelik yapılmaktaydı. Yaz aylarında Afyon ve Kütahya civarındaki yaylalara çıkılıyordu. Kış aylarında tekrar Selçuk'a dönülüyordu. Halk bu arada dokumacılık da yapmaktaydı. Yerleşik hayata geçinceye kadar'da dokumacılık devam etmiştir. Köyün ileri gelenleri halkın önceleri şimdiki göl yatağı civarında göçebe yaşadığını, bugünkü yerleşimin yerinin yakınındaki tepede bulunan Şadiye Köyülerinin sıtma hastalığı nedeniyle aşağıya inmesiyle birleştiklerini ve 1956 yılında şimdiki köyün bulunduğu yere yerleştiklerini söylemektedirler. Köyün geçim kaynağı tarım ve hayvancılığa dayanır. Yakın zamanlara kadar geçimini halıcılık'tan temin edenler de vardı. Ancak, bu gelenek günümüzde terk edilmiştir. Bugün birkaç evde tüccar halıcılığı dışında dokuma yapılmamaktadır. Köy camisi iki yıl önce yıkılıp yeniden yapılmıştır. Bu nedenle eski hali ve kilimler mevcut değildir. Ailelerin elindeki eski hali ve kilimler de tüccarlar tarafından toplanmıştır (Kerim Şener-köy muhtarı, 1952 doğumlu, ilkokul mezunu- ve İbrahim Şener (muhtarın babası, 1914 doğumlu, okuma yazması yok-28. 06. 1997 tarihinde verdikleri şifahi bilgilere göre).
- 8 Sultaniye Köyü Selçuk'a 10 km. Uzaklıktadır. 10 haneli ve 40 nüfusludur. Dağlık ve ormanlık bir bölgede kurulan köy halkı kendilerinin Burhan yürüklerinden ve birbirleriyle akraba olduklarını söylemektedirler. Köyün 120 yıl önce kurulduğunu söylemektedirler. Köyde Ece Sultan isimli bir türbe mevcuttur. Köyün adının buradan geldiği iddia edilmektedir. Sonradan Sultaniye şekline çevrilmiş (aynı köyden Mehmet Bayraktar'ın -44 yaşında, ilkokul mezunu- 29. 06. 1997 tarihinde verdiği şifahi bilgilere göre).
- 9 Aynı adla anılan eski köy 400 yıl önce kurulmuştur. İsmi deve hamudundan (semer) almıştır. Köylüler kendilerinin **Gega yürüğü** olduğunu söylemektedir. Eski köyde cami, mezarlık ve bir çeşmenin bulunduğunu söylemektedirler. Caminin minaresi yoktu ve üzeri kiremit çatıyla örtülüydü. Bu köy işgal zamanında da düşman kuvvetlerine yakılmıştır. 1973 yılında, erozyon nedeniyle, eski köye 1 km. uzaklıkta, bugünkü Selçuk-Aydın yolu üzerine şimdiki köye taşınmıştır. Günümüz Havuççullu Köyü 70 haneli ve 285 nüfusludur. Geçim kaynağı tarıma dayanmaktadır (köy muhtarı Yusuf Kaplan'ın -66 yaşında, okuma yazması var- 29. 6. 1997 tarihinde şifahen verdiği bilgilere göre).
- 10 Acarlar Köyü, Selçuk'tan Çamlığa giden yol üzerinde, yolun sağ yanındadır. Günümüzde 93-94 haneli ve 400 nüfusludur. 1969 yılında, heyelan nedeniyle eski Acarlar Köyü'nden bugünkü köye yerleşmişlerdir. Eski köydeki evlerin taşlarını bugünkü köy evlerinde kullandıklarını belirtmektedirler. Kendilerinin **Tekeli yürüğü** olduklarını ve 100 yıl öncesine kadar çadırlarda yaşarken eski Acarlar Köyünü kurduklarını, o dönemlerde Denizli ve Muğla yöresinde yaylaya çıktıklarını atalarından duyduklarını iddia etmektedirler. Köyde eskiden hayvancılık yapılmaktaydı. İstar denilen tezgahlarda çul, çuval, namazlağı dokuduklarını söylemektedirler (Kerim Seygan'ın-köy muhtarı, 63 yaşında, ilkokul mezunu-29. 6. 1997 tarihinde şifahen verdiği bilgilere göre).
- 11 Şirince, Selçuk'a 8 km. Uzaklıkta, 180 haneli ve 780 nüfusludur. 1923 yılındaki mübadele sonucu Rumların ardından Selanikten gelen muhacirler köye yerleştirilmiştir. Ayrıca, Selçuk'tan da buraya yerleşmeler olmuştur. Köy önceleri Selçuk'un incir bahçesi iken, zamanla büyümüş, önceleri Kırkca ve Çirkince adlarıyla anılırken İzmir Valisi Kazım Dirik tarafından Şirince adı verilmiştir. Bir dağ yamacına, eğimli bir araziye kurulan köyde bugün iki kilise kalıntısı ve çok sayıda tescillenmiş ev bulunmaktadır. Köy İstiklal ve İhlas mahallerlerinden meydana gelmektedir. (Hüseyin Taflanoglu'nun -34 yaşında, Şirince Koruma, Güzelleştirme ve Kalkandırma Derneği Başkanı, ilkokul mezunu) 29. 6. 1997 günü şifahen verdiği bilgilere göre).
- 12 Çamlık köyü Osmanlılar döneminde **Aziziye** adıyla tanınıyordu. Atatürk 1937-38 yıllarında köye gelmiş ve şimdiki Kabap House'nin yanındaki binada kalmıştır. Camıların bolluğunu görünce köye "çamlık" adını vermiş, o günden bugüne de köyün adı çamlık kalmıştır. Köyün yüzde seksenlik bir bölümü Havuççullu ve Ece (Sultaniye) Köyü'nden buraya taşınmıştır. Köye istasyon kurulduğu zaman da köyde sürekli yerleşim başlamış, ticaret canlanmıştır. Köy üç çiftlikten meydana gelmektedir: Farukların Çiftliği, Adnan Bey'in Çiftliği ve Demiryolları'nın bulunduğu çiftlik.

A- DİNİ MİMARİ

I-Camiler:

Gökçealan Köyü Camii:

Köyün merkezindedir. Eğimli bir alanda inşa edilmiştir. Önü, demir korkuluklu bir bahçe duvarıyla çevrilidir. Avlunun kuzeyinde, sonradan yapılmış, abdest alma yeri mevcuttur. Sıvaların dökülen yerlerinden duvarların kaba yonu, kırma taş ve tuğla malzemeyle inşa edildiği anlaşılmaktadır. Saçağı bağdadi tekniğiyle yapılmıştır. Üzeri kiremit kaplı kırma çatı ile örtülüdür.

Minaresi kuzeybatı köşesindedir. Kaidesi mermerden ve kare şekillidir. Gövdenin alt ve üst kısmında birer bilezik yer alır. Şerefe altı kirpi saçak şekillidir (Resim 1).

Resim 1. Selçuk-Gökçealan Köyü Camii, genel görünüş.

Batı cephesine son cemaat yerinin dört adet penceresi açılmaktadır. Pencerelelerin büyüklüğü, son cemaat yerinin bu kısmının sonradan yapıldığı izlenimini vermektedir. Güney

cephesinde bitişik bir ev mevcuttur. Mihrap duvarı dışa taşkıntı yapmaktadır. Mihrap çıkıntısının iki yanında, yuvarlak kemerli birer pencere vardır. Pencereleler girintili çıkıntılı silmelerle hareketlendirilmiştir. Üstteki öküzgözü pencerelelerin de etrafı silmelidir. Saçağa yakın kesim kartuşlarla bezeli bir kuşağa sahiptir. Bu uygulama diğer cephelerde de görülür.

Doğu cephede, eğim nedeniyle, alt kısım bodrum şeklinde değerlendirilmiştir. Bodrum katında söveleri mermer, kemerleri tuğladan yapılmış, ancak sonradan kapatılmış iki pencere yer alır. Harimin alt seviyedeki üç penceresi yuvarlak kemerlidir. Sözkonusu bu pencereleler güney cephedeki pencerelelerle aynı özelliğe sahiptir. Kuzeye yakın yerde, ne amaçla yapıldığı anlaşılamayan, duvardan taşkıntılı, yuvarlak birer kemer dikkati çeker. Üst seviyede üç adet öküzgözü şekilli, bir tane de basık kemerli pencere vardır. Yine bu duvarda yer yer devşirme malzeme kullanıldığı dikkat çekmektedir.

Kuzey cephenin doğusunda mahfile çıkışı sağlayan merdiven bulunmaktadır. Taştan yapılan merdivenin basamaklarının bazıları mermerdendir. Merdiven korkulukları ile mahfile giriş kapısı sonradan demirden yapılmıştır. Merdivenin altında kalan boşluk da yuvarlak kemerle şekillendirilmiştir.

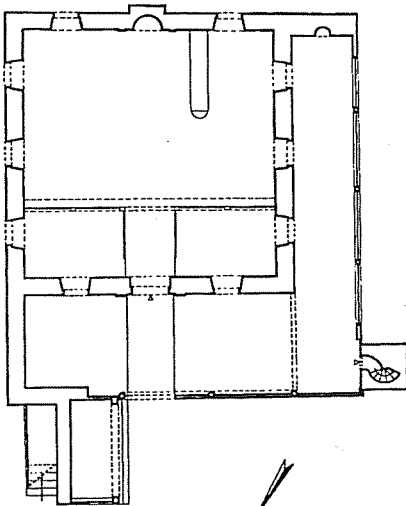
Caminin önünde kuzey ve batısını dolanan iki yönlü bir son cemaat yeri mevcuttur: Son cemaat yerinin kuzeyde kalan kısmı iki kemer gözü açıklığına sahiptir. Kemerler üç adet, silindirik gövdeli, kare başlıklı sütunlar üzerine oturmaktadır. Sütunların gövdesi mermer taklidi boyanmıştır. Sütunların arası belli bir mesafeye kadar duvarla örülmüş, üstü ise camekanla kapatılmıştır. Soncemaat yerinin doğusu sonradan camekanla ayrılmıştır. Mahfil nedeniyle iki katlı bir görünüm ortaya çıkmıştır. Son cemaat yerinin üzeri ise ahşap tavanla kaplıdır. Mahfilin bu yöndeki iki penceresi de son cemaat yerine açılmaktadır.

Son cemaat yerinin batıda kalan kısmı yine ahşap tavanla örtülüdür. Harimin bu yöndeki üç penceresi de buraya açılmaktadır. Güney

duvarına yuvarlak kemerli, yarım daire kesitli bir mihrabiye yerleştirilmiştir. Batı duvarı camekanlıdır. Kuzeybatı köşesine minare yerleştirilmiştir. Minare girişinin üst kısmında, sonradan yapıldığını düşündüğümüz profilli yastık ve duvar içinde kalmış kemer izleri dikkat çekmektedir (Şekil 1).

Harim kare planlı ve üzeri düz ahşap tavanla örtülüdür (Şekil 2): Tavanın ortasına kare şekilli bir çökertme yapılmış, bunun da orta yerine ahşap bir göbek yerleştirilmiştir. Harim girişi üzerinde iki katlı bir kadınlar mahfili yer alır. Kuzeydoğu ve kuzeybatıdaki ahşap merdivenlerle çıkılan mahfil alttan kare kesitli ahşap direklerle taşınmaktadır. Direkler birbirlerine Bursa tipi kemerlerle bağlanmaktadır. Üst kat yarıya kadar çitalarla kafeslenmiştir.

Harimin doğu ve batısında, alt sıradaki üç adet pencere içten ve dıştan yuvarlak kemerlidir. Alt kısımları dikdörtgen şekilli çerçevelerle kuşatılmıştır. Pencere kemerleri, söveler boyunca silmelerle profillendirilmiştir. Üst seviyede, üç adet, mazgal açıklık tarzında, kare şekilli pencere bulunmaktadır. Alçı madalyonlar içinde de **Allah, Muhammed** yazıları görülmektedir. Doğudaki mazgal şekilli açıklıklar sonradan kapatılmıştır.

0 1 2 3 4 5m
SELÇUK, Gökçealan Köyü Camii planı
Röle Tarih: 29.6.1997
Röle: MKK/Üm.H Üre: O. Kabaran
Çizim: MKK/Üm

Şekil 2. Selçuk-Gökçealan Köyü Camii planı.

Mihrabı Alçıdan yapılmıştır. Yarım daire kesitli mihrap nişinin üst kısmına alçıdan, püsküllü, kordonlu bir perde motifi yapılmıştır. İki yanda kaideli, gövdesi yivli köşe sütunceleri mevcuttur. Başlıkları kare şekillidir ve içlerine ay yıldız motifleri işlenmiştir. Üstte, üç sıra firizden sonra üçgen alınlık bulunur. Kenarlarda içinden yapraklar sarkan birer vazodur. Minberi ise ahşaptandır (Resim 2).

Caminin süslemeleri dışta pencerelerde ve saçağa yakın kesimlerde; içte ise ahşap tavan, duvarlar, mahfil, pencereler, mihrap ve minberde toplanmıştır: Dış cephelerde alt sıradaki pencerelerin söveleri sıva ile girintili-çıkıntılı yapılarak değişik bir görünüm kazandırılmıştır. Üst sıradaki öküzgözü pencerelerin etrafına da sıva ile geniş silmeler yapılmıştır. Saçağa yakın kesimler dikdörtgen ve kare şekilli çerçevelerle hareketlendirilmiştir. Caminin girişinde bu çerçeveler köşe sütuncesi şeklindedir. Söveler ise mermer taklidi boyalıdır.

Harimi örten tavana yapılan küçük ahşap göbek dokuz kenarlıdır. Yüzeyden dışarı doğru taşkıntılı yapılmıştır. Kenarlarda dilimli sarkıtlar vardır. Orta yarına de çam kozalağına benzer bir göbek yerleştirilmiştir. Bunun da etrafında güneş ışınları gibi dağılan yaprak motifleri görülür. Mahfilin ahşap direklerini birbirine bağlayan kemerlerin iç yüzeyleri yivlidir. Pencerelerin etrafı silmelerle profillendirilmiştir. Alt kısımları çerçeve içine alınmıştır. Madalyonlar içinde **Allah, Muhammed, Ebubekir, Osman, Ömer, Ali, Hasan, Hüseyin** yazıları okunmaktadır.

Mihrabın iki yanına, kaideli, gövdesi yivli, kare başlıklı köşe sütunceleri yerleştirilmiştir. Başlıkların içinde ay-yıldız motifleri görülür. Üst kısımda ikisi bitkisel, birisi düz üç adet firiz yer almaktadır. Üçgen alınlığın iki yanında da, içinden yapraklar çıkan birer vazodur (Resim 2).

Minberin süpürgelik kısmında, kareler içinde, kabartma teknikli, eşkenardörtgen şekilli motifler bulunur. Yan aynalıklar kare ve dikdörtgen şekilli çerçevelerle bezenmiştir. Üstte

yine küçük, dik ve büyük yatay eşkenar-döğgen motifler vardır. Korkuluklar profillidir. Girişi kemerlidir. Üstünde alem mevcuttur. Köşk kısmı ikisi duvara bağlı, ikisi serbest dört ahşap direk taşımaktadır. Araları dilimli kemerlidir. Piramidal bir külahla son bulur (Resim 2).

Yapının kuzeyinde, harime girişi sağlayan kapının üst kısmında, dikdörtgen bir çerçeve içine alınmış bir yazı görülür. Burada **Kur'an'ın XIII /24 den bir ayet¹³ ve sene 1319** yazısı okunmaktadır: Bu kitabeden yapının H. 1319/M. 1901-1902 yıllarında inşa edildiği anlaşılmaktadır. İnşa tekniği ve süslemeler de bunu doğrulamaktadır.

Sultaniye Köyü Camii:

Köyün merkezindedir. Kuzey-güney eğimli bir arazi üzerine kurulmuştur. Taş malzemeye, tek katlı bina edilen cami ev görünümüne basit bir yapıdır. Üzeri kiremit kaplı kırma çatıyla örtülüdür. Minaresi yoktur.

Yapının batı yönünde bir pencersi vardır. Kuzey yönünde de son cemaat mahalline açılan iki pencere bulunmaktadır. Diğer yerlerinde açıklık yoktur.

Caminin önünde iki ayak, dört ahşap direk tarafından taşınan bir son cemaat yeri görülür. Birkaç basamaklı bir merdivenle çıkılan son cemaat yerinin üzeri hasır örtülüdür.

Cami ev şeklinde yapılmıştır:Yan yana iki odadan meydana gelmektedir:Dış sofalı, iki odalı plana sahiptir. Sağ taraftaki oda, güney yönüne bir mihrap nişi yapılarak harim haline getirilmiştir. Diğer odada da doğu yönünde bir ocak ve onun yanına açılmış küçük bir niş mevcuttur. Minberi yoktur (Şekil 3).

Yapıda dışta ve içte herhangi bir süsleme yoktur. Ne zaman inşa edildiği belli değildir. Köydeki diğer evlerle benzerliğine dayanarak 100 yıl önce yapıldığını söylemek mümkündür. Köylüler de bunu doğrulamaktadır.

II- Türbe ve Mezar taşları:

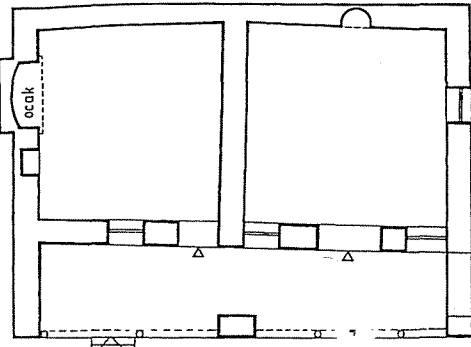
Halk arasında ziyaretgâh haline getirilmiş mezar veya yatırlara türbe denilmektedir: Sultaniye, Belevi ve Gökçealan Köyü'nde bu türden birkaç yapı ve mezar bulunmaktadır. Barutçu Köyü'nde de eski mezarlar mevcuttur.

Resim 2.

Selçuk-Gökçealan Köyü Camii, mihrap ve minberin görünüşü.

13 Kitabe Fakültemiz Tarih Bölümü öğretim üyelerinden sayın Doç. Dr. Akif Erdoğan ve Dr. Refet Yalçın Balata tarafından okunmuştur. Yardımlarından dolayı kendilerine teşekkür ederim.

SELÇUK, Sultaniye Köyü Camii planı,
29.6.1997, M. Kürüm

Şekil 3. Selçuk-Sultaniye Köyü Camii planı.

Barutçu Köyü Mezarlığı, mezar taşları:

Barutçu Köy'de, köy'e varmadan birkaç km. Mesafede, yolun sağ yanında bir mezarlık vardır. Burada, kırık, yatık veya toprağa gömülmüş vaziyette çok sayıda mezar taşı mevcuttur. Köylülerin göçebelik döneminden beri kullandıklarını söyledikleri mezarlıktan iki şahide örnek olarak seçilmiştir.

1. Mezar taşı:

Çevredeki taşlardan yontularak yapılmıştır. Tek yüzlüdür. Arka tarafı boş bırakılmıştır.

Şekil 4. Selçuk-Barutçu Köyü mezarlığı, Hüseyin Kızı Ayşe'nin mezar taşı.

görüldüğü caminin altında perde motifi yer alır. Bunun da altında yuvarlak kemerle bağlanan bir gövde görülür. Köşelere de simetrik iki bitkisel desen yerleştirilmiştir (Şekil 4).

Kitabenin yazılışı ve günümüz Türkçesiyle okunuşu şöyledir:

1. Elbaki
2. Merhume mağfure
3. Hüseyin kızı Aişe
4. Ruhü için fatiha
5. Sene 1224.

الباقى
مرحومه مغفوره
حسين قزى عائشه
روحى چون فاتحه
سنه ١٢٢٤

H. 1224 /M. 1809-10 yılına denk gelmektedir. Bu da XIX. yy. dan buyana mezarlığın kullanıldığını göstermektedir.

2. Mezar taşı:

Çevredeki taşlardan yapılmıştır. Süslemesi yoktur. Baş kısmı, boyun gibi verilmiştir. Kitebe metni ve Türkçe açıklaması şöyledir.

1. Merhum ve mağfur
2. Dumanoglu
3. Molla Mehmed'in
4. Ruhü için fatiha
5. Sene 1218

مرحوم و مغفور
دومان اوغلى
ملا محمد بك
روحى چون فاتحه
سنه ١٢١٨

H. 1218 /M. 1803-1804 yılına denk gelmektedir.

3. Mezar taşı:

Diğer mezar taşları gibi, çevredeki koyu renkli taştan yapılmıştır. Baş kısmı boyun gibi yapılmıştır. Kitabenin metni ve Türkçe açıklaması şöyledir:

1. Merhum Hüseyin
2. Oğlu Mahmud
3. Ruhuna fatiha
4. Sene 1219

مرحوم حسين
اوغلى محمود
روحنه فاتحه
سنه ١٢١٩

H. 1219 /M. 1805-1806 yıllarına denk gelmektedir.

Belevi Köyü Türbeleri:

Belevi Köyü'nde de, türbe-tekke denilen dört tane mezar mevcuttur.¹⁴

14 Belevi Köyü'nde türbe-tekke denilen dört tane mezar mevcuttur. Bunlar Sinan Dede, Öksüz Dede, Işık Kavak Dede ve Dede diye anılan mezarlardır: Sinan Dede Türbesi, Belevi'nin 5 km. Güneybatısındadır. Her türlü dilek için, özellikle de çocuğu olmayanların ziyaret yeridir. Öksüz Dede Türbesi Belevi'nin 1 km. doğusundadır. Yağmur yağdırması için ziyaret edilir. Işık Kavak Dede Türbesi Yatık Kale yolu üzerindedir. Dilek için çaput bağlanarak dua edilir. Dede adıyla anılan yer bir mezar halindedir.

Ece Sultan Türbesi:

Sultaniye Köyü'nde, merkezde, cami'nin arkasındadır.¹⁵ Kareye yakın dikdörtgen şekilli bir plana sahiptir. Bir kaya kütlesi üzerine biriketten örülerek yapılmıştır. Üzeri kiremit kaplı, sundurma çatıyla örtülüdür. İçeride iki tane mezar bulunmaktadır. Büyüğünün Ece Sultan'a ait olduğu söylenmektedir.¹⁶

Gökçealan-Salur Bali oğlu Hızır mezarı:

Gökçealan Köyü'nde, "köy bahçıvanlığı" denilen mevkidedir. Şahidesi mermer, ayak ve yan kapak taşları kesme taştan yapılmıştır. Köylüler bu alanın önceleri büyük bir mezarlık iken sonradan bahçe haline çevrildiğini söylemektedir. Günümüzde burada tek bir mezar mevcuttur. Halk arasında da bu mezara tekke-yatır denilmektedir¹⁷ (Resim 3).

Mezarın şahidesi kırılmış ve sonradan alttan ve yanlardan betonla mezar yan kapak taşlarına tutturulmuştur. Ayrıca, taşın dışı gelen yüzü tamamen beton harçla sıvanmıştır. Üst kısmında Selçuklu üslubunda yapılmış, hataî desenlerine benzer, bitkisel süsleme yer alır. Bunun altında da, iki satırlık yazı bulunur (Resim 4) (Şekil 5, 6).

Mezar baş taşının (1-A) yazılışı ve açıklaması şöyledir¹⁸:

الموت باب كل الناس داخله
الكس كل الناس شاربه

1. El mevtü babün küllün nasi dahiluhu
2. El kabru ke'sün küllün nasin şaribuhü

1-Ölüm bir kasedir, herkes ondan içecektir
2-Kabir bir kapıdır herkes ondan geçecektir.¹⁹

Ayak taşının her iki yüzü de üç panoya bölünmüş, herbiri içine celi sülüs karakterli yazı yerleştirilmiştir .

Ayak taşının ön yüzü (2-A) (Resim 5) (Şekil 7):

يا من بدنياه يشتغل
و غره طول الاطى
الموت ايها الخافل

1. Yâ men bi-dünyâhü yeşgulühü
2. ve garrahü tül'ül-emel
3. el-mevtü eyyae'l-gâfilün

1-2-Ey dünyası ile meşgul olup'ta Tül-ül emel'in

3- oyaladığı kimse, ölüm, ey gafiller.²⁰

Arka yüz (2-B) (Resim 6) (Şekil 8):

توفى الفتى المرحوم حضرين بالى
صالحور فى ازاحر ربيع الاول
عام ثلث و تسعين و ثمانمائه

1. Tüvüffiye el fetha el merhum Hızır bin Bali
2. Salur fi evahiri rebiül evvel
3. am selas ve tisyn ve semane mie

1-2-3-Hızır oğlu Bali Salur genç (yaşta) vefat etti, sene 893.

Kitabedeki H. 803 tarihi m. 1487-88 yıllarına denk gelmektedir. Bu da 15. yy. da köy sınırlarında bir yerleşim bulunduğunu göstermesi bakımından önemlidir.

15 Sultaniye Köyü'nün adı Ece Köy iken sonradan Sultaniye şekline dönüştürülmüştür. Köyün adının bu yarırdan geldiği halk arasında rivayet edilmektedir.

16 Ece Sultan'ın kim olduğu bilinmemektedir. Köylüler buraya 120 sene önce geldiklerini ve bu türbenin o zamandan beri bulunduğunu söylemektedirler. Ece Sultan erkektir. Burayı daha çok çocuğu olmayanların ziyaret ettiği, doğan çocuklarına da Ece adını verdikleri söylenmektedir. Ayrıca halk arasında Ece Sultan'ın kerametleriyle ilgili rivayetler de vardır.

Rivayete göre, Kuşadası'nda Adalızade isimli bir yatır daha mevcuttur. Ece Sultan ile Adalızade arada bir birbirlerini ziyaret ederlermiş. Adalızade'nin Ece Sultan'ı ziyarete geldiği sırada, Ece Sultan çok küçük bir işi olduğunu söyleyip izin istemiş. O sırada Dipburun'da batmakta olan bir gemiyi kurtarıp, hemen geri dönmüş. Adalızade birşeyler yaşadığını hissetmiş ama, Ece Sultan'ın elbisesinin kuru olması nedeniyle inanmak istememiş. Bunun üzerine Ece Sultan ayağa kalktığı anda eteğine dolan balıklar yere dökülmüş. Bunun üzerine Adalızade kerametine inanmış ve o'na Ece Sultan adını vermiş" (Mehmet Bayraktar'ın-44 yaşında, ilkökul mezunu- 29. 6. 1997 günü verdiği şifahi bilgilere göre).

17 Halk arasındaki inanışa göre, burası Kurtuluş Savaşına katılan, savaş sonrasında memleketine dönerken burada ölüp kalan bir askerın mezarıdır. Daha sonra halk arasında ziyaretgâh olarak kullanılmıştır. Gelip-geçenler dua etmektedir (köy halkından Mustafa Suna (1341 doğumlu, ilkökul mezunu) ve Mustafa Can'ın (köy muhtarı, 62 yaşında, ilkökul mezunu) 29. 6. 1997 günü şifahen verdiği bilgilere göre).

18 Yazılar Prof. Dr. Ali Yardım, Doç. Dr. Akif Erdoğan ve Dr. Refet Y. Balata tarafından okunup günümüz Türkçesine çevrilmiştir. Yardımları için kendilerine teşekkür ederim.

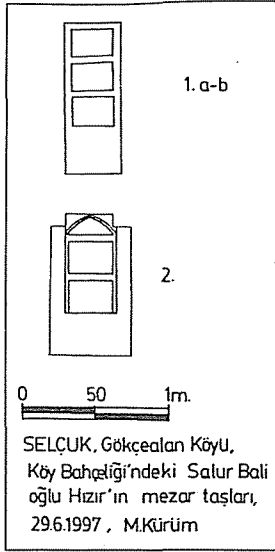
19 Metnin yazılışında hata vardır. Mevt ile kabir kelimelerinin yer değiştirmesi gerekirdi. Doğrusu; ölüm bir kapıdır herkes ondan girecektir, kabir bir kasedir herkes ondan içecektir" olmalıydı.

20 Burada dördüncü satır yoktur. Burada 4. satır yerine

"el kabru Sandük'ul-âmel" yani,

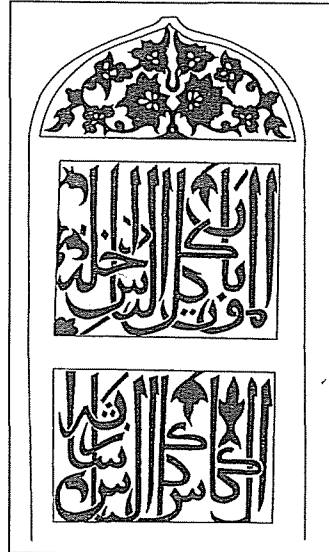
"kabir emellerin sandığıdır" ifadesi yer almalıydı.

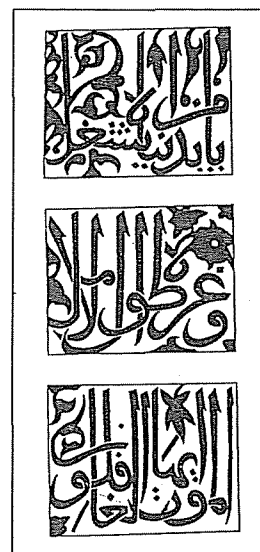
Şekil 5.

Selçuk-Gökçealan Köyü, Salur Bali oğlu mezarı.

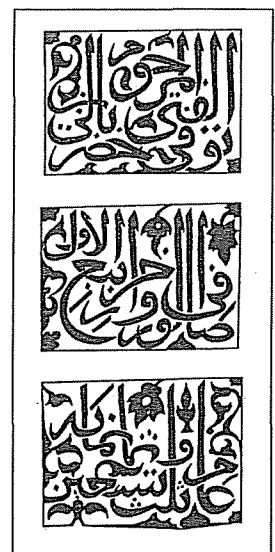
Şekil 6.

Selçuk-Gökçealan Köyü, Salur Bali oğlu mezarı, baş taşı.

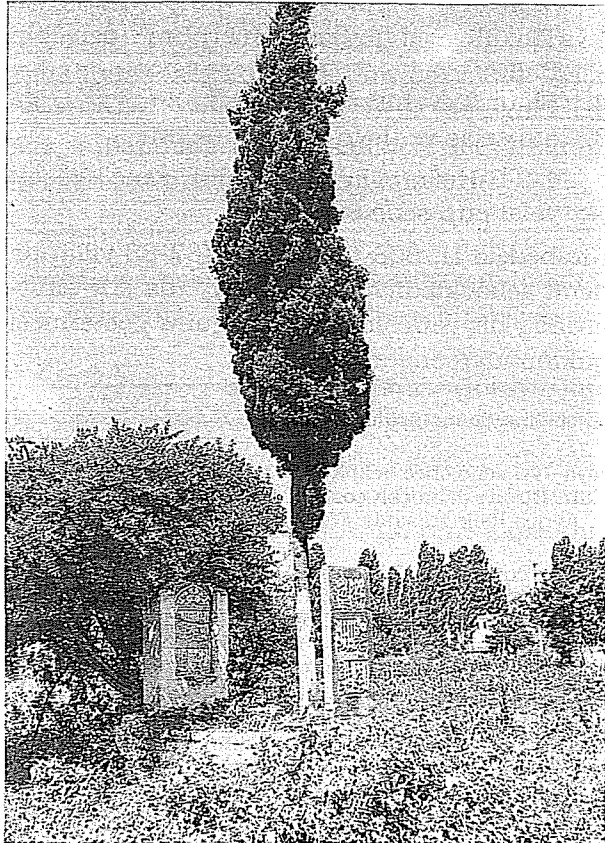
Şekil 7.

Selçuk-Gökçealan Köyü, Salur Bali oğlu mezarı, ayak taşı ön yüzü.

Şekil 8.

Selçuk-Gökçealan Köyü, Salur Bali oğlu mezarı, ayak taşı, arka yüz.

Resim 3. Selçuk-Gökçealan Köyü, Salur Bali oğlu Hızır mezarı.

Resim 4. Selçuk-Gökçealan Köyü, Salur Bali oğlu Hızır mezarı, baş taşı.

Resim 5. Selçuk-Gökçealan Köyü, Salur Balıoğlu Hızır mezarı, ayak taşı, ön yüz.

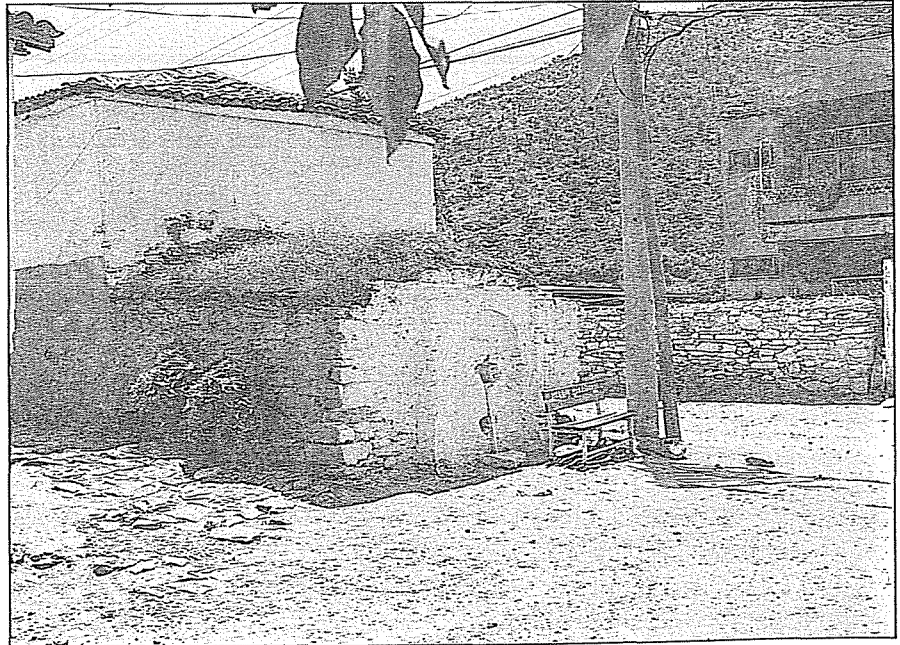
Resim 6. Selçuk-Gökçealan Köyü, Salur Balıoğlu Hızır mezarı, ayak taşı, arka yüz.

B- SIVİL MİMARİ

I- Çeşmeler

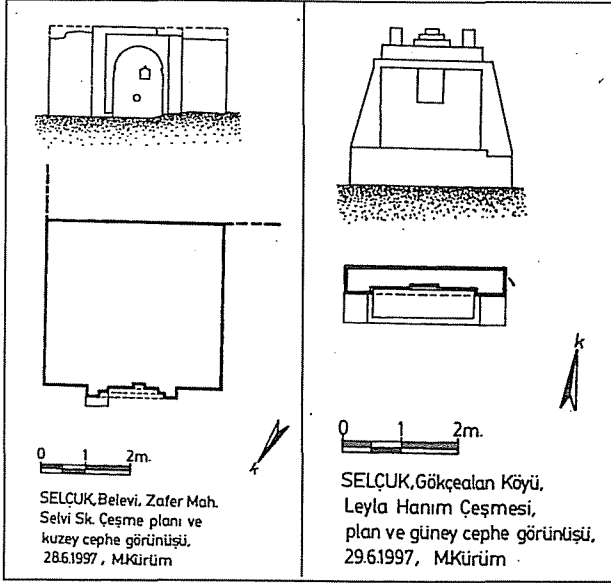
Belevi Köyü Çeşmesi:

Zafer Mahallesi, Selvi Sokak'ta, Mehmet Kısa evinin avlu girişi önündedir. Günümüzde işlevini yitirmiştir. Hafif eğimli bir alanda, kırma taş ve tuğla ile inşa edilmiştir. Kuzey, doğu ve batı cephesi sokağa dönüktür. Güney cephesi yanındaki binaya bitişiktir. Muhtemelen bina sonradan yapılmıştır. Doğu ve batı cepheleri sağırdır (Resim 7).

Resim 7. Selçuk-Belevi Kasabası, çeşmesi, genel görünüş.

Sokağa dönük kuzey cephenin ortası dışa taşkıntılı verilmiştir. Dikdörtgen çökertmenin içine tuğladan yapılmış, yuvarlak bir kemer yerleştirilmiştir. Böylece cepheye iç içe iki çökertme yapılmıştır. Dip duvarda, altta geniş bir lüle deliği, üstte de kaş kemerli bir niş bulunmaktadır. Çeşmenin arkasında da su deposu yer almaktadır.

Şekil 9.

Selçuk-Belevi Kasa-bası çeşmesi plan ve cephe görünüşü.

Şekil 10.

Selçuk-Gökçealan Köyü-Leyla hanım çeşmesi, plan ve cephe görünüşü.

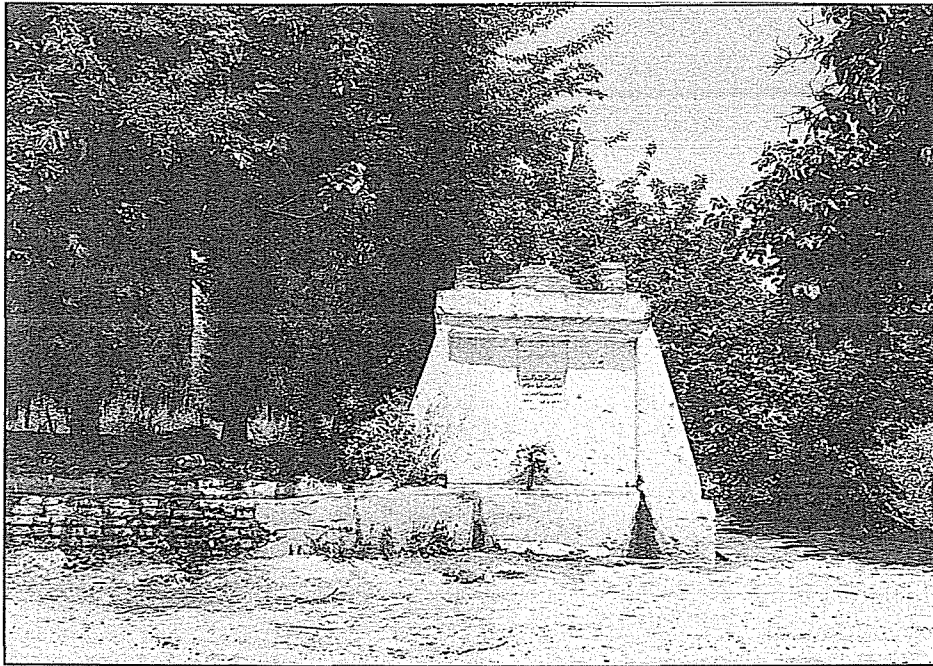
Çeşme dikdörtgen planlıdır. Üzeri tonoz örtülüdür. Ancak, herhangi bir açıklığı bulunmadığından ölçüsü alınamamıştır (Şekil 9). Çeşme sade bir kuruluşa sahiptir. Cepheyi hareketlendiren iç içe yapılmış çökertmeler ve kaş kemerli niş birer süsleme gibi de değerlendirilebilir.

Yapının kitabesi yoktur. Köyün kuruluş yıllarında yapıldığı söylenmektedir. Mimari özelliklerine de dayanarak 100-150 yıllık bir zaman dilimine yerleştirebiliriz.

Gökçealan Köyü-Leyla Hatun Çeşmesi:

Gökçealan Köyü'nden Kuşadası'na giden yol üzerinde, köyün bitimindeki mezarlık yanında, yolun sağ tarafındadır. Sağlam ve kullanılır durumdadır (Resim 8).

Tuğla malzeme ile inşa edilmiştir. Dikdörtgen planlıdır (Şekil 10). Cepheleri, kuzey yönü hariç, badanalanmıştır. Asıl cephesi güneye dönüktür. Doğu ve batıdaki duvarlar aşağıdan yukarıya doğru daralarak yapıldığı için payanda gibi görünmektedir. Lüle ve kitabenin bulunduğu yer dikdörtgen çökertme içine alınmıştır. Önde bir yalak mevcuttur. Cephe üstte, dışa taşkıntılı, düz bir silme ile sona ermektedir. Tepesi ikisi kare şekilli, birisi piramidal üç adet dendanla hareketlendirilmiştir (Resim 8).

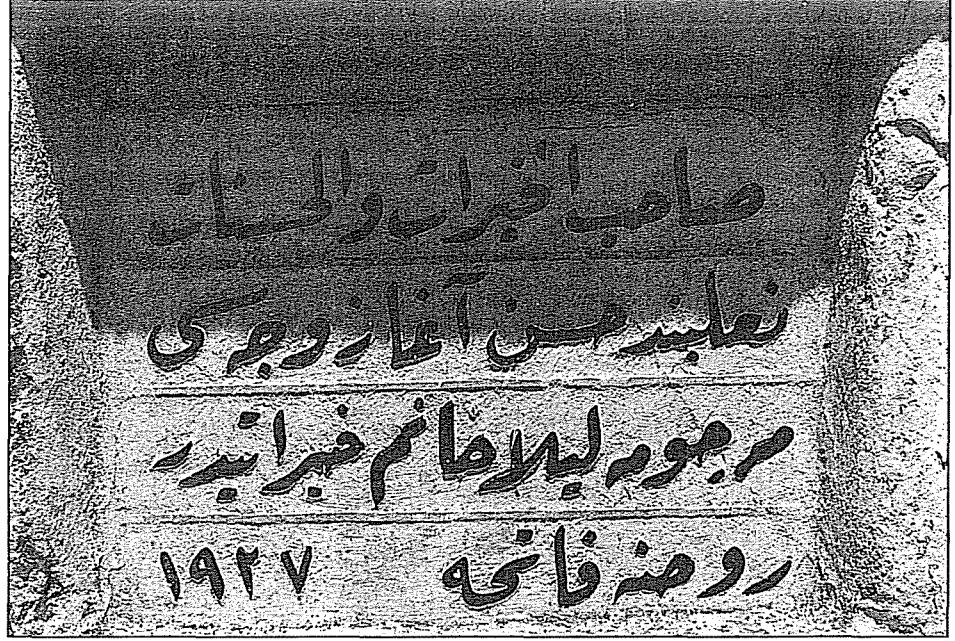
Resim 8. Selçuk-Gökçealan Köyü, Leyla Hanım Çeşmesi, genel görünüşü.

Yapının cephesinde rika ile yazılmış bir kitabe verilmiştir. Aynı yazının üst kısmına da mermer kazınarak yazılmış Türkçe Kitabenin yazılışı ve okunuşu şöyledir (Resim 9).

Resim 9.

Selçuk-Gökçealan Köyü,
Leyla Hanım Çeşmesi,
kitabe.

صاحب الخيرات و الحسنات
نعليند حسن آغا زوجه سي
مرحومه ليلا خانم خيراتيدر
روضه فاتحه ١٩٢٧

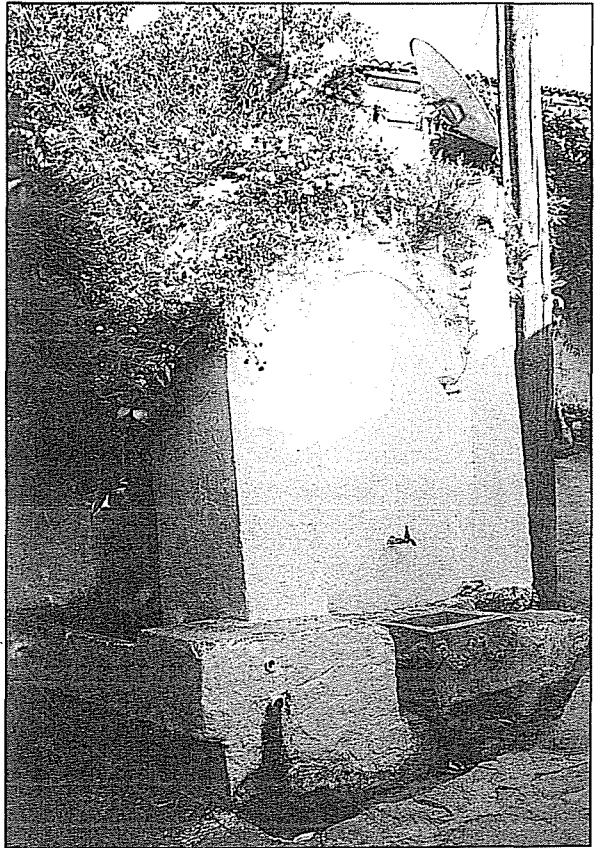
1. Sahib'ül hayrat ve'l hasenat
2. Nalbant Hasan Ağa zevcesi
3. Merhume Leyla hanım hayratıdır
4. Ruhuna Fatıha 1927.

Kitabeye göre çeşme Leyla hanım adına 1927 yılında yaptırılmıştır. Adını da buradan almaktadır.

Şirince-1 Nolu Çeşme:

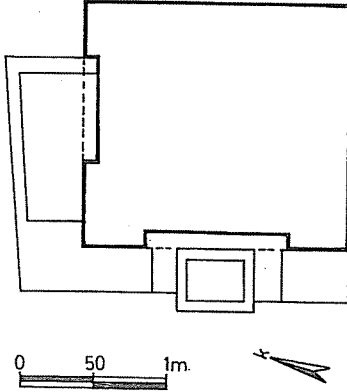
Şirince köyünün İstihlas Mahallesi'ndedir. Sağlam ve bakımlı bir haldedir. Şirince'deki diğer çeşmelerden daha görkemlidir. Halen kullanılmaktadır. Çeşme kuzey-güney yönlü eğimli bir alan üzerinde bulunmaktadır. Taş ve tuğla karışımı bir malzemeyle bina edilmiştir. Sonradan beyaz renk badana ile boyanmıştır (Resim 10).

Çeşme kare planlıdır (Şekil 11). Arka tarafında da bir su deposu mevcuttur. Doğu ve güney cepeleri sağır tutulmuştur. Kuzey cephesi yuvarlak kemerli bir çökertme içine alınmıştır. Alt kısımda, kademelendirilmiş bir yalak ile musluğu mevcuttur. Yuvarlak kemerli çökertme batı cephede de görülür. Kemer başlangıçları konsolludur. Yalağın dış

Resim 10. Selçuk-Şirince Köyü, 1 Nolu çeşme.

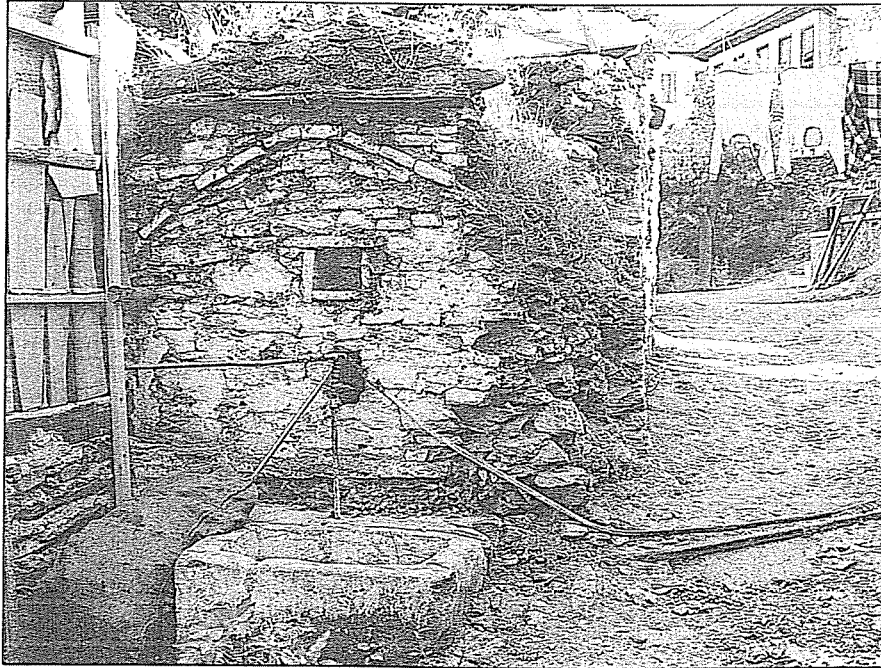
kısımlarında girlandlar arasına yerleştirilmiş, antik karakterli boğa başları dikkat çeker. Yöre sakinleri bu yalağın sahte olduğunu, orijinal yalağın müze tarafından alınarak yerine yenisinin konulduğunu ifade etmektedirler (Resim 10).

SELÇUK, Şirince, İstihlas Mah.
Çeşme planı, 2961997
MKürüm

Şekil 11. Selçuk-Şirince Köyü-İstihlas Mahallesi çeşmesi (1. çeşme) planı.

Yapının kitabesi yoktur. Mimari ve süsleme özelliklerine dayanarak 100 yıllık bir geçmişinin bulunduğunu söyleyebiliriz.

Resim 11. Selçuk-Şirince Köyü, II Nolu çeşme.

Şirince- 2 Nolu Çeşme:

Şirince, İstiklal Mahallesi'ndedir. Günümüzde harap durumdadır. Batı-doğu yönlü, hafif eğimli, bir arazide bulunan yapı kırma taş ve tuğla malzemeyle inşa edilmiştir. Saçağı kayrak taşlıdır. Saçak kuzey yönüne doğru hafif taşkıntı yapar halde verilmiştir (Resim 11).

Çeşmenin doğu ve batı cepheleri sağırdır. Güney duvarı diğer binaya bitişiktir. Kuzey cephede sivri kemerli çökertme içerisine kare şekilli bir niş ile lüle yerleştirilmiştir. Ön taraftaki yalağı da dikdörtgen şekillidir.

Çeşme dikdörtgen planlıdır (Şekil 12): Su deposuna, herhangi bir açıklığı bulunmadığı için girilememiştir. Dışarıdan dikdörtgen şekilli gibi görünmektedir. Bu nedenle de tonozla örtülü olduğunu düşünmekteyiz.

Çeşmenin kitabesi yoktur. Plan şekli, malzeme ve yöre çeşmelerine benzerliği nedeniyle XIX. yy. da yapıldığını söyleyebiliriz.

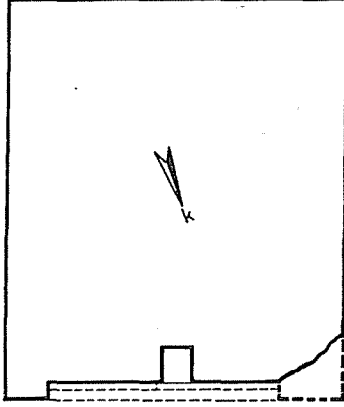
Şirince-3 Nolu Çeşme:

Şirince'de, İstiklal Mahallesi'ndedir. Duvarları harap vaziyettedir. Üst örtüsü yıkıktır. Yalak kısmı ise yeni tamir edilmiştir. Çeşme batı-doğu yönlü eğimli bir arazi üzerinde kurulmuştur. Kırma taş ve tuğla ile yapılmıştır (Resim 12).

Kare planlıdır (Şekil 13). Güney ve batısından yol geçmektedir. Kuzeyi ise tepeye yaslanmıştır. Kuzey cephedeki yuvarlak kemerli pencerenin üzeri yıkıktır. Gerideki su deposuna açıldığı görülmektedir. Sokağa bakan doğu cephesinin alt kısmı yalak haline getirilmiştir. Üstteki yuvarlak kemer, ana duvardan taşkıntılı, iki adet gömme payeye oturmaktadır. Paye baş-

lıkları düz mermerdendir. Nişin dip duvarında lüle deliği mevcuttur (Resim 12).

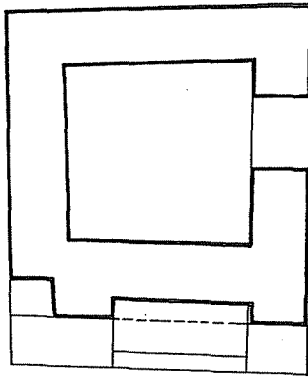
Çevre sakinleri köyün kurulduğu zamanlarda yapıldığını söylemektedir. Mimari ve süsleme özelliklerine dayanarak enaz 100 yıllık olduğunu düşünebiliriz.

0 50 1m.

SELÇUK, Şirince, İstiklal Mah.
Çeşme planı, 29.6.1997
M.Kürüm

Şekil 12. Selçuk-Şirince Köyü-İstiklal Mahallesi çeşmesi (2. çeşme) planı.

0 50 1m.

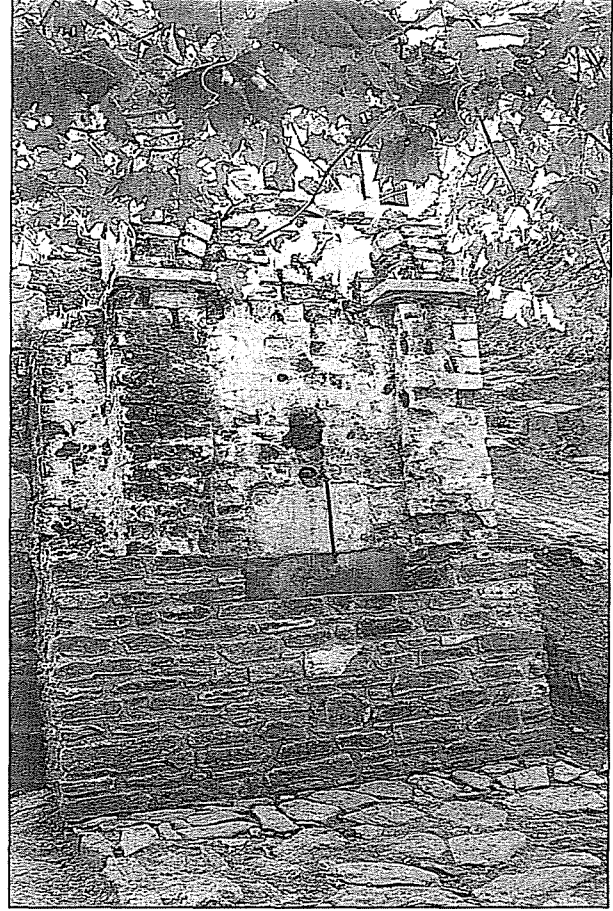
SELÇUK, Şirince İstiklal Mah.
Çeşme planı, 29.6.1997
M.Kürüm

Şekil 13. Selçuk-Şirince Köyü-İstiklal Mahallesi çeşmesi (3. çeşme) planı.

EULER

Belevi-Kayserili Hamdi evi:

Zafer Mahallesi, Şehitler Caddesi, No. 6'da kayıtlıdır. Düz bir arazide, avlu duvarıyla

Resim 12. Selçuk-Şirince Köyü, III Nolu çeşme.

çevrili bir bahçe içinde yer almaktadır. Bahçede fırın vb. müştemilatı bulunmaktadır (Resim 13).

Ev kırma taş, kayrak taş ve tuğla malzeme ile yapılmıştır. Pencere ve kapı kemerleri ile saçakları tuğladandır. Dıştan tek katlı gibi görünen bina, doğuda zemin ve çatı, batıda bodrum ve üst katlara sahiptir. Üzeri oluklu kiremit kaplı, kırma çatıyla örtülüdür. Saçağı dışarıya doğru taşkıntılıdır.

Batı cepheye kuzeydeki odanın dikdörtgen şekilli, basık kemer alınlıklı penceresi açılmaktadır. Duvar üstte, iki kademeli, diğer cephelerde de devam eden saçakla son bulmaktadır.

Güney cephede alt sırada bodrum katının kesme taş söveli penceresi mevcuttur. Alınlığı basık kemerlidir. Üst sıradaki pencereler dikdörtgen şekilli, ahşap söveli, basık kemer

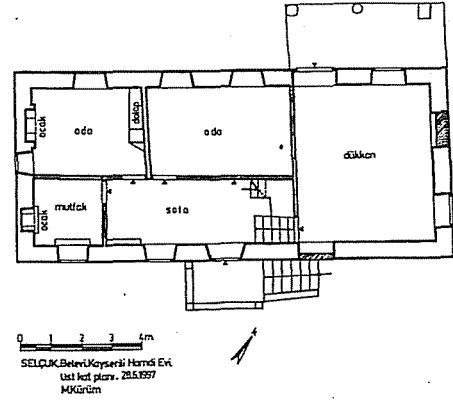
alınlıklıdır. Sundurmanın bitişme çizgisi bellidir. Döneminde burada muhtemelen ahşap merdivenler mevcut iken, sonradan betonarmeye çevrilmiştir. Sofaya girişi sağlayan ahşap kapının üzerine de basık kemerli bir alınlık yapılmıştır. Doğu cephede dükkana ait, birisi kapatılmış, iki adet pencere bulunmaktadır. Kuzeye yakın pencere kapıya benzerdir. Ancak, ölçüleri diğer pencerelerle aynıdır.

Kuzey cephede dükkanın girişi ve bir adet penceresi ile, üç adet üst kat odalarının penceresi yer alır. Dükkanın girişi ve penceresi kesme taş sövelidir. Alınlıkları basık kemerlidir. Giriş alınlığının ortasında boyanarak yapılmış bir motif dikkati çeker. Girişin bulunduğu kısımda taban kayrak taş döşelidir. Üç adet sütun parçası kaide şeklinde kullanılmıştır. Duvardaki izlerden burada bir sundurmanın varlığı dikkati çekmektedir. Nitekim ev sahibi de bunu doğrulamaktadır. Üst kat pencereleri ise, ahşap sövelidir. Alınlıkları basık kemerlidir. Kuzeybatı köşede, üstte, tuğla çerçeveli, bir tarih ibaresi dikkati çeker.

Dükkan günümüzde depo olarak kullanılmaktadır. Üzeri ahşap bir tavanla örtülüdür. Tabanı kayrak taş döşelidir. Doğuda kapatılan pencere içte niş şeklindedir. Güneydeki

pencere de kapatılarak niş haline getirilmiştir. Batı duvarındaki dikdörtgen şekilli girişlerden kuzeydeki bodruma, güneydeki ise eve aittir. İki basamakla inilen bodrum'un üst örtüsü ve bunu taşıyan direkleri ahşaptır. Üst kata da ahşap bir merdivenle ulaşılmaktadır.

Yapı **dış sofalı, üç odalı** plan tipine sahiptir (Şekil 14): Sofanın doğusunda çatıya çıkışı sağlayan merdivenler görülür. Merdivenin alt kısmı dolap haline getirilmiştir. Batıda, günümüzde mutfak olarak kullanılan oda yer alır. Bu odanın batı duvarında bir adet ocak, güney duvarında ise, sonradan eklenen bir lavabo mevcuttur. Oda girişleri ahşaptan ve tek kanatlıdır.

Şekil 14. Selçuk-Belevi Kasabası, Kayserili Hamdi evi, üst kat planı.

Resim 13.

Selçuk-Belevi Kasabası,
Kayserili Hamdi evi, cephe
görünüşü.

Kuzeybatıdaki odanın batı duvarında bir adet pencere ve ocak;doğu duvarında yüklük, dolap; kuzeyinde bir adet pencere dikkati çeker. Pencere içte geniş, dışta dar tutulmuştur. Doğudaki oda, izlerinden anlaşıldığına göre, iki odanın ara duvarının kaldırılması, pencere ve girişin kapatılmasıyla elde edilmiştir.

Binanın süslemeleri, dışta, kapı ve pencere alınlıklarıyla kitabe levhasından ibarettir. İç mekanlar süslemesizdir. Kapı ve pencere alınlıkları basık kemerlidir. Dükkan girişinin alınlığında, kırmızı renkli boya ile, daire içine, altı kollu çiçek motifi yapılmıştır.

Cephenin sağ üst köşesinde bulunan kitabe levhasının çevresi tuğladan örülerek yapılmıştır. Dikdörtgen şekilli levhadaki yazıya göre ev 25 Mart 1930'te bir Rum usta tarafından yapılmıştır. Evin mübadeleden sonra, gelen birinden satın alındığı 65 ayındaki ev sahibi Mükerrerem Atalay tarafından ifade edilmektedir.

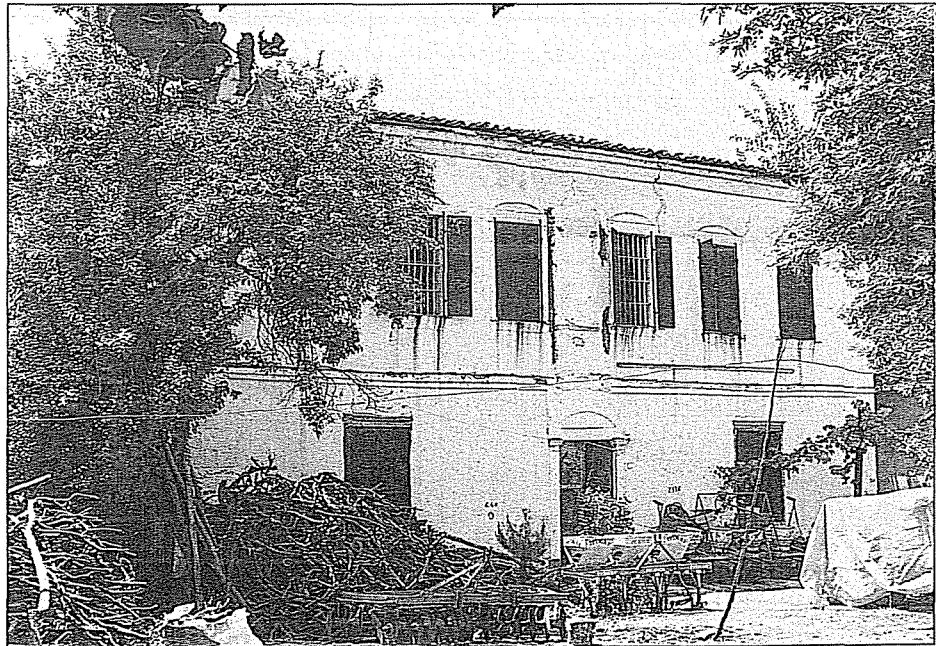
Belevi-Mehmet Kısa evi:

Zafer Mahallesi, Görünmez Caddesi, No:49'da kayıtlıdır. Yaptıran kişiden dolayı, Molla İbrahim evi adıyla da bilindiği yöre sakinlerince ifade edilmektedir. Düz bir alanda, avlu duvarıyla çevrili bir bahçe içinde yapılmıştır. Günümüzde depo olarak kullanılmaktadır (Resim 14).

Yapının duvarlarında kırma taş ve tuğla;yer yer devşirme malzeme; sövelerde kesme taş;profilli silmeler ve alınlık kemerlerinde tuğla kullanılmıştır. Bölme duvarları, dökülen sıvalarından anlaşıldığı kadarıyla, bağdadi tekniktir. Tahtaların üzeri saman karışımı kireç ile sıvanmış (kıtık), üzeri badanalanmıştır. İki katlı evin üzeri oluklu kiremitle kaplı bir kırma çatıyla örtülüdür. Saçak cephelerden dışa doğru, çok az taşkıntı yapar.

Batı cephesinde alt kat sağır tutulmuştur. Üst katın üç adet düz, kesme taş söveli penceresi dışa açılmaktadır. Güney cephesi sağırdır. Doğu uçta, bitişme çizgisinden sonradan eklendiğini düşündüğümüz, küçük bir mekan yer alır. Üstte, odaların ve sofanın dışa açılan düz, kesme taş söveli pencereleri vardır. Doğu cephesi de yine sağır tutulmuştur. Üst katın ocak duvarı dışa taşkıntı yapmaktadır.

Kuzey cephede, at seviyede iki adet düz pencere ve bir giriş ile, üstte altı adet pencere görülür. Üstteki pencereler kesme taş sövelidir. Bütün pencereler demir parmaklıklı ve çift kepenklidir. Alınlıkları basık kemerlidir. İzlerinden, alınlıkların boyanarak süslendiği anlaşılmaktadır. Sofanın kuzeydeki pencerelerinin ortasında, girişin üst kısmında sahiplerinin, "gelenleri gözetlemek amacıyla yapıldığını" söylediği, sonradan kapatılan, bir

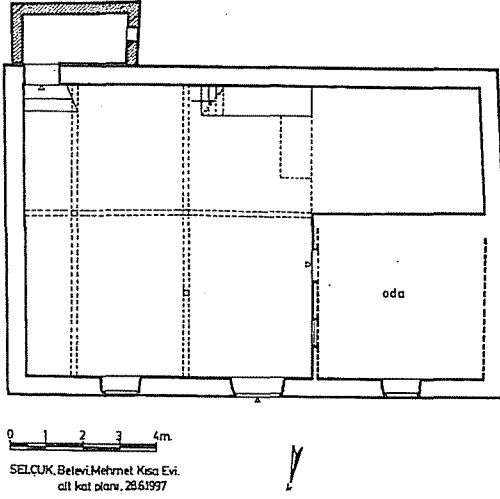

Resim 14.

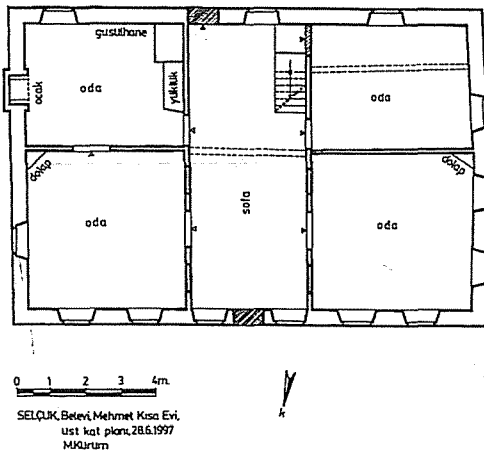
Selçuk-Belevi Kasabası,
Mehmet Kısa evi, cephe
görünüşü.

açıklık daha vardır. Üstte alınlığa benzer bir iz dikkati çeker. Kat arası ve cephenin sona erdiği kesim kademeli silmelerle hareketlendirilmiştir. Girişin iki yanındaki söveler başlıklı köşe sütunceleri şeklindedir. Düz atkı taşı giriş basık kemer alınlıklıdır (Resim 13).

Alt kat kareye yakın dikdörtgen planlıdır: Kuzeybatı köşede bir oda yer alır. Üst örtü üç adet ahşap direk taşı taşınmaktadır. Güneydoğu köşede, iki basamakla ulaşılan küçük bir mekan bulunur. Ahşap merdivenlerle de üst kata çıkılmaktadır (Şekil 15).

Şekil 15. Selçuk-Belevi Kasabası, Mehmet Kısa evi, alt kat planı.

Şekil 16. Selçuk-Belevi Kasabası, Mehmet Kısa evi, üst kat planı.

Üst kat **iç sofalı, dört odalı** plan tipinde yapılmıştır (Şekil 16): Sofanın üzeri ahşap tavanla örtülüdür. Tavanın ortası basık kemerle iki bölüme ayrılmıştır. Kemer köşeleri bezelidir. Sofanın kuzey ve güney duvarlarına pencereler açılmıştır. Güneydeki pencerenin yanında sonradan kapatılmış bir giriş mevcuttur. Duvar dıştan incelendiğinde burada balkon veya terasa benzer bir çıkmanın izi mevcuttur. Bunun da kuzey cephedeki aşağıya gelenleri izlemek amacıyla yapıldığı düşünülebilir.

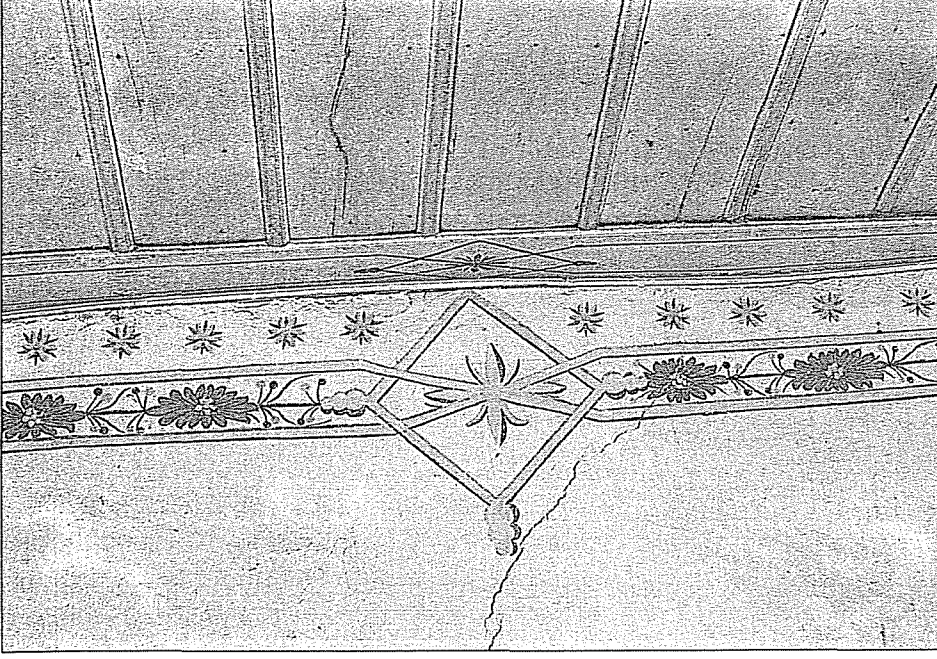
Sofanın güneybatısındaki odanın kapısı, ahşap ve tek kanatlıdır. Üzeri ahşap tavanla örtülüdür. Tavanın güneye yakın kısmında duvar izi dikkati çeker. Güneydoğu uçta kapatılmış bir kapı vardır. Buraya sofadan, profilli korkuluklara sahip, tek sahanlıktan ulaşılmaktadır. Söz konusu izlere dayanarak, orijinalde bitişik iki mekanın varlığını düşünebiliriz. Muhtemelen sandık odası veya başka fonksiyonlara sahipti. Güney ve batı yönlerinde bir penceresi bulunmaktadır.

Kuzeybatıdaki odanın tavanı, diğerleri gibi ahşaptır. Tavanın ortasına kare şekilli bir göbek yerleştirilmiştir. Saçaklar süslemelidir. Odanın safaya iki adet penceresi ve bir kapısı ile, kuzeybatı yönüne birer penceresi açılmaktadır. Güneybatı köşede ahşap bir dolap ile, batı duvarında boya ile yazılmış bir kitabe dikkati çekmektedir (Resim 15-16).

Güneydoğu odanın batı duvarında bir giriş, ahşaptan yüklük ve gusulhane, güneyinde bir adet pencere, doğusunda yuvarlak kemerli bir ocak, kuzeyinde kuzeydoğusundaki odaya geçişi sağlayan bir kapı vardır. Ocağın üst kısmına raf, köşelere de, kibrit vb. eşyaları koymak için birer küçük niş yerleştirilmiştir.

Kuzeydoğudaki odanın sofaya iki penceresi ve bir kapısı açılmaktadır. Kuzeyde iki, doğuda bir penceresi mevcuttur. Ahşap dolap güneydoğu köşeye yerleştirilmiştir. Pencerele- rin ve kapıların etrafları ile, saçakları süslenmiştir (Resim 17).

Evin süslemeleri dışta kuzey cephede, içte ise duvarlar, saçak ve tavana yoğunlaşmıştır:

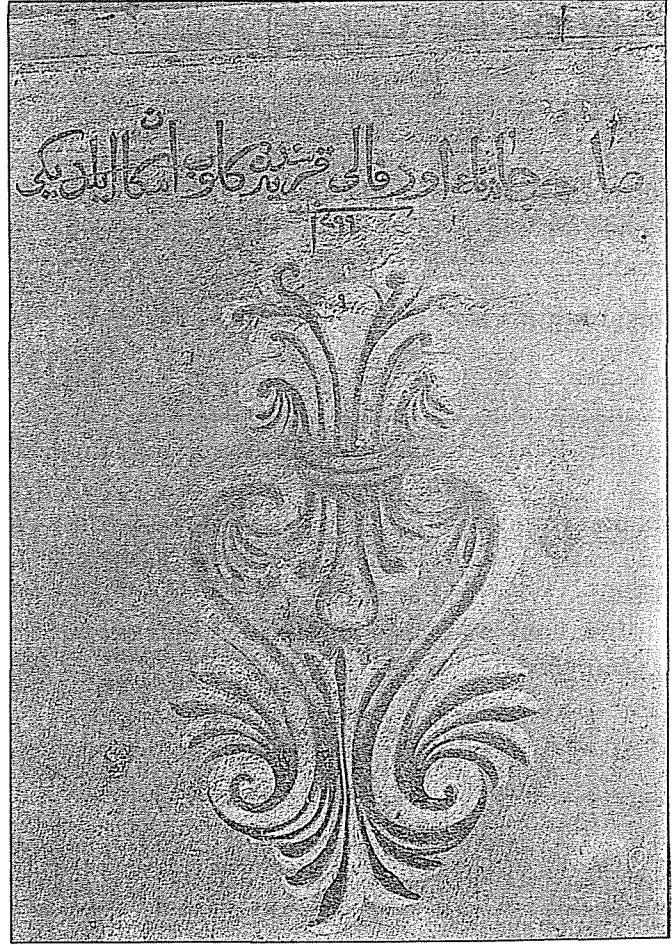

Resim 15.

Selçuk-Belevi Kasabası, Mehmet Kısa evi, kuzeybatı odaki odanın saçak süslemesi, detay.

Kat arasında ve cephenin sona erdiği kesimdeki kademeli silmeler; basık kemerli kapı ve pencere alınlıkları, duvarın köşelerindeki, dönüşümlü yerleştirilen taşlar, köşe sütunceleri dış cephede yer alan süslemelerdir. Ayrıca, demirden yapılan giriş kapısının kanatları üç panoya ayrılmış, bunların içine daire şekilli madalyonlar yapılmıştır. Madalyonların dışında sekiz adet palmete benzer motif yer alır. İçinde ise, ortadaki yuvarlağın etrafına, kabartma teknikli yumurta motifleri yerleştirilmiştir. Doğudaki kanadın üst panosunda, madalyonun altına el şekilli bir kapı tokmağı yerleştirilmiştir. Elin parmakları hafif büküktür. Yüzük parmağında yüzük, bilekte, adeta elbise kolunun üstüne takılı bilezik görülür (Resim 14).

İçte; sofanın kuzey bölümünde, saçakta kalem işiyle, beyaz, kırmızı, siyah renklerle boyanmış renkli şeritler arasında çapraz çizgiler yapılarak, araları soyut motiflerle doldurulmuştur. Sofanın tavanını ikiye ayıran basık kemerin köşeleri iç içe iki üçgen motiflerle doldurulmuştur. Oda girişlerinin üst kısımlarında dikdörtgen çerçeveler içine eşkenardörtgen şekilli motifler yerleştirilmiştir.

Resim 16. Selçuk-Belevi Kasabası, Mehmet Kısa evi, kuzeybatı odasındaki kitabe.

Kuzeydoğudaki odanın saçaklarında, siyah renkli kuşaklarla süslenmiş, bunların orta yerlerine de eşkenardörtgen şekilli desenlerle, bunların da içi bitkisel desenlerle doldurulmuştur. Duvarların üst kısımlarında da kırmızı-sarı renkli kuşakların etrafını, siyah renkli, kumaşa benzer, dilimli ve ortaları yapraklarla bağlı motifler dolanmaktadır.

Güneydoğudaki odanın saçaklarında sarı, kırmızı, siyah renkli şeritlerin arasına, ortaları kırmızı çiçekli kıvrımlar ve yaprak motifleriyle bezenmiştir. Şeritlerin, etrafına da eşkenardörtgenlerden meydana getirilen süsleme yerleştirilmiştir. Ortası soyut motiflidir. Üst kısımda çiçekler yer alır. Şeritlerde ana renk sarıdır. Kitabenin altında da kıvrımlı bir süsleme dikkati çeker (Resim 15-16).

Evin kitabesi kuzeybatı odasının duvarına boya ile yazılmıştır. Kitabenin Türkçe okunuşu şöyledir (Resim 16): **Sahib-i handanın Urfalı karyesinden gelüp iskan eyledi ki sene 1299.**

Evin, günümüzde de yörede **Urfalı** veya **Urfalı** diye bilinen yerden gelen **Molla İbrahim** isimli bir kişi tarafından H. 1299 senesi M. 1881-82 yılında yaptırıldığı anlaşılmaktadır.²¹

Gökçealan Köyü-Halil Oğuz evi:

Gökçealan Köyü No:84'de kayıtlıdır. Düz bir alana, avlulu ve iki kat halinde inşa edilmiştir. Evin malzemesi kırma taş ve tuğladır. Üzeri, düz toprak damla örtülüdür. Dam halkın yorgu taşı dediği, loğu taşı ile sıkıştırılmaktadır. Saçağı kayrak taşla yapılmıştır. Eskiden yöredeki evlerin üzerinin düz dam örtülü iken sonradan kiremitle kaplanmaya başlamıştır (Resim 17).

Çift kanatlı büyük bir ahşap kapıyla avluya ulaşılır. Ahır avlu içinde ayrı bir mekan halindedir. Evin doğu, kuzey ve batı cepheleri sağır tutulmuştur. Güney cephesinde alt katın girişi ile, üst katın birisi sonradan kapatılmış, üç adet penceresi mevcuttur (Resim 17).

Alt katın güneyinde bulunan odanın üzeri ahşap tavanla örtülüdür. Dolap ve ocağı vardır. Üst kata ahşap bir merdivenle ulaşılır. Yöre halkı merdivene **merdimen**, korkuluklara **dirbazan**, üstteki kapağa ise **çarıklık** (ayakkabılık) demektedir.

Evin üst katı **dış sofalı, tek odalı** plan tipindedir (Şekil 17): Sofanın üzeri ahşapla örtülüdür:Doğu-batı yönünde uzatılan bir mertek üzerine kuzey-güney yönlü kirişler atılmış, bunların da üzerine, yörede gargı diye söylenen dallar serilerek, üzeri toprak doldurulmuş, bunun da üzeri kiremit çatıyla örtülmüştür. Sofanın kuzey duvarına yerleştirilen ocak ve niş düz tutulmuştur. Batıdaki pencere sonradan nişe dönüştürülmüştür. Doğu duvarında diğer mekana geçişi sağlayan kapı ile bir adet ahşap direk yer alır. Ev sahibi Nazeren **Oğuz**, güneydeki pencerenin önceleri kapı olduğunu ve buradan dama çıkıldığını ifade etmektedir.

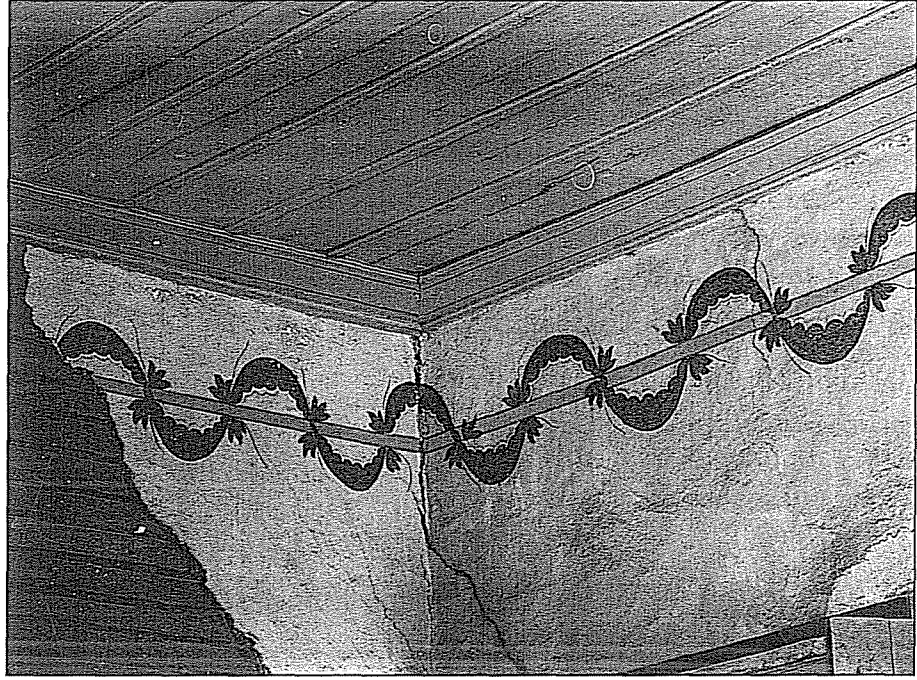
Sofanın doğusunda bulunan oda sofa ile aynı özelliklere sahiptir. Odanın üzeri de kargı örtülüdür. Üst örtü yüklük önünde ahşap bir direk ile desteklenmektedir. Doğu duvarında ahşaptan yapılmış, halkın **dolap** dediği, gusulhane ve yüklükten meydana gelen bir dolap mevcuttur. Yüklüğün altı dolap haline getirilmiştir. Dolap kapaklarının tutamakları eşkenar dörtgen şekillidir. Kuzey duvarında dilimli kemerli bir niş yer alır. Batı duvarında

21 Bugünkü ev sahibinin verdiği bilgilere göre, "karısının dedesi Molla İbrahim yörede bulunan Urfalı Çiftliğinden gelecek, ıssız olan bu alanda, şimdiki evi yaptırıyor. Evi yapan ustalar Şirince'den gelmişler. İnşaatta Romanya kerestesi kullanmışlar. Eve halk arasında çiftlik'de deniyor

Molla İbrahim önce Meryem isimli bir bayanla evleniyor. Bunun ardından üç evlilik daha geçiriyor. Bu sıralarda Kuşadası'nda **Çengiler Yusuf** isimli bir eşkiya ortaya çıkıyor ve Kuşadası sıkıntılar yaşıyor. Molla İbrahim, bu eşkiyayı çiftliğine geldiğinde, çiftliğin penceresinden (cephie ortasındaki çıkımadan) ateş ederek öldürüyor ve kafasını Kuşadası'na götürüyor. Zamanın yetkilisi, " o köyün sorumlusu sensin" diyerek kendisini yetkili kılıyor. Molla İbrahim Köye bir cami yaptırıyor. Birgün Çakacı Efe çiftliğe gelip Molla İbrahim'den haraç istiyor. Her ikisi de iyi atıcı (avcı). Molla İbrahim Çakacı ailesinden bir kızla evleniyor ve akraba oluyorlar. Köye Çakacı için de bir köprü yaptırıyor. Böylece, bu evin etrafında köy oluşmaya başlıyor.

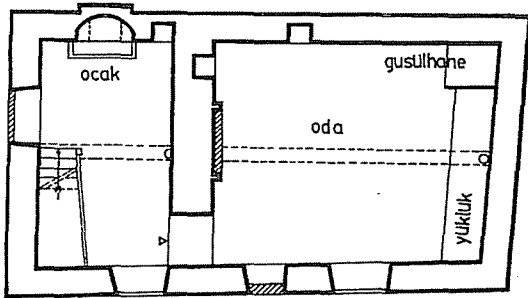
Molla İbrahim'in oğlu Kamil Gölüceli Meryem isimli bir kadınla evlenmiş. Meryem, kocası öldükten sonra, çocuğu olmadığı için, Mehmet Kısa'nın eşinin annesi ile birlikte kalmış. Ölmeden önce de mallarını o'na bağışlamış. Mehmet Kısa'nın annesi ölünce de mallar Mehmet Kısa'nın eşine kalmış (ev sahibi Mehmet Kısa'nın -H. 1341 doğumlu, okuma yazması yok-29. 6. 1997 günü şifahen verdiği bilgilere göre).

bir ocak dikkati çeker. Ancak, ocak sonradan kapatılmıştır. Duvar-
da, bir adam boyu yükseklikte, dolabın bulunduğu duvar har-
riç tüm odayı dolanan, halkın **ırap** dediği raf-
sergen yer alır. Yine kuzey duvarında,
halkın **mışrat** dediği kapalı bir niş vardır.
Güney duvarında da sonradan kapatılmış
bir pencere izi dikkati çeker (Şekil 16).

Resim 17. Selçuk-Belevi Kasabası, Mehmet Kısa evi, kuzeydoğu'daki odanın saçak süslemesi.

Sade bir kuruluşa sahip yapının, mimari özelliklerine dayanarak 100-150 sene önce inşa edildiğini söyleyebiliriz.

SELÇUK, Gökçealan Köyü, Halil Oğuz Evi,
üst kat planı, 29.6.1997, MKÜrüm

Şekil 17. Selçuk-Gökçealan Köyü, Halil Oğuz evi,
üst kat planı.

Sultaniye-Cavit Üyücü evi:

Köyün girişinde, kuzey-güney yönlü eğimli bir alan üzerinde inşa edilmiştir. Evin güney

yönüne çalı-çırpı ile avlu çevrilmiştir. Tek katlı yapının inşa malzemesi kırma taştır. Üzeri, kuzey-güney yönlü, oluklu kiremitlerle kaplı, beşik çatı ile örtülüdür. Saçağı cephe-lerden dışarı doğru taşkıntı yapmaktadır.

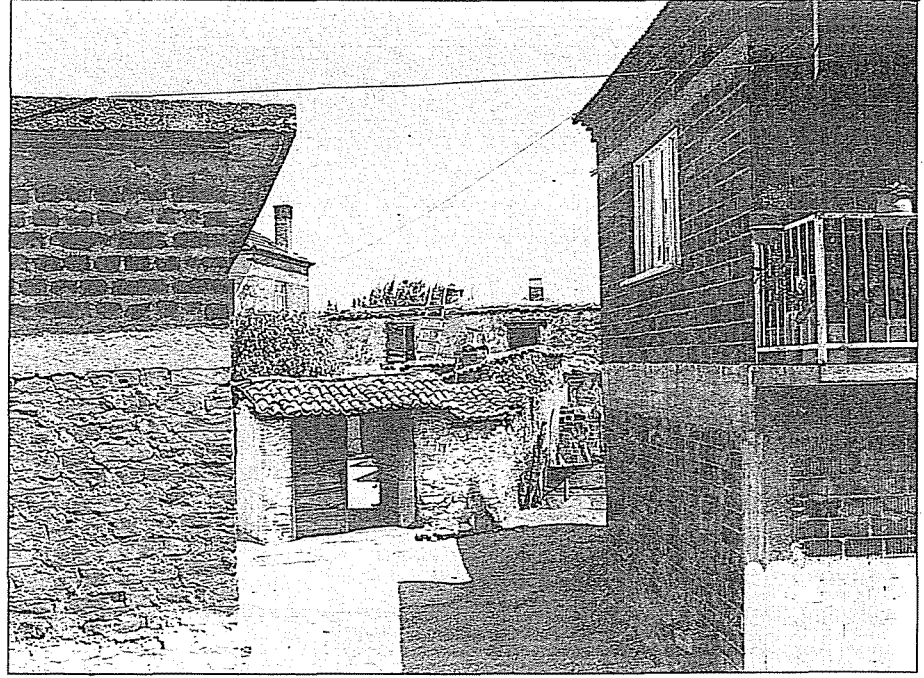
Doğu ve batı cepheleri sağır tutulmuştur. Kuzey cephesinin doğusunda bir adet pencere bulunmaktadır. Batı cephesindeki ocak duvarı dışa taşınılıdır. Ana cephesi güneye dönüktür. Zemini rutubetten korumak amacıyla temel seviyesi yüksek tutulmuştur. Tek basamaklı bir merdivenle ulaşılan sahan-lıktan sofaya ulaşmaktadır.

Yapı **dış sofalı, yan yana iki odalı** plan tipindedir (Şekil 18): Sofa, güney cepheye, üçü kare kesitli, birisi yuvarlak gövdeli, dört adet ahşap direk ile dışa açılmaktadır. Doğu duvarındaki ocak yuvarlak kemerlidir. Sofadan da odalara geçilmektedir.

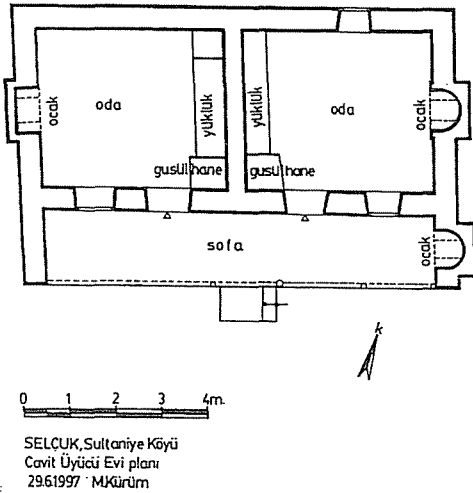
Doğudaki odanın üst örtüsünden çatı sistemi görülebilmektedir: Ahşap kirişlerin üzerine kargılar yerleştirilmiş, bunların da üzeri toprakla kapatılmıştır. Ayrıca tavan kaplaması yapılmamış, açık bırakılmıştır. Odanın doğu

duvarında bir adet ocak, kuzeyde bir pencere, batıda ise ahşap gusülhane ve yüklük, güneyde giriş kapısı ve pencere mevcuttur. Oda içinde, ocağın üst kısmı duvar boyunca uzanan sergen (raf) halinde düzenlenmiştir. Batıdaki odanın doğu duvarında ahşap gusülhane, yüklük, dolap, batısında ocak, güneyinde de bir pencere ve giriş vardır.

Resim 18. Selçuk-Gökçealan Köyü, Halil Oğuz evi, genel görünüş.

Şekil 18. Selçuk-Sultaniye Köyü, Cavit Üyücü evi planı.

Evin dışta ve içte süslemesi yoktur. Kitabesi bulunmayan yapının, inşa malzemesi ve yaşlıların ifadelerine dayanarak, 100 yıl önce yapıldığını söyleyebiliriz.

Şirince-Hüseyin Taflanoğlu evi:

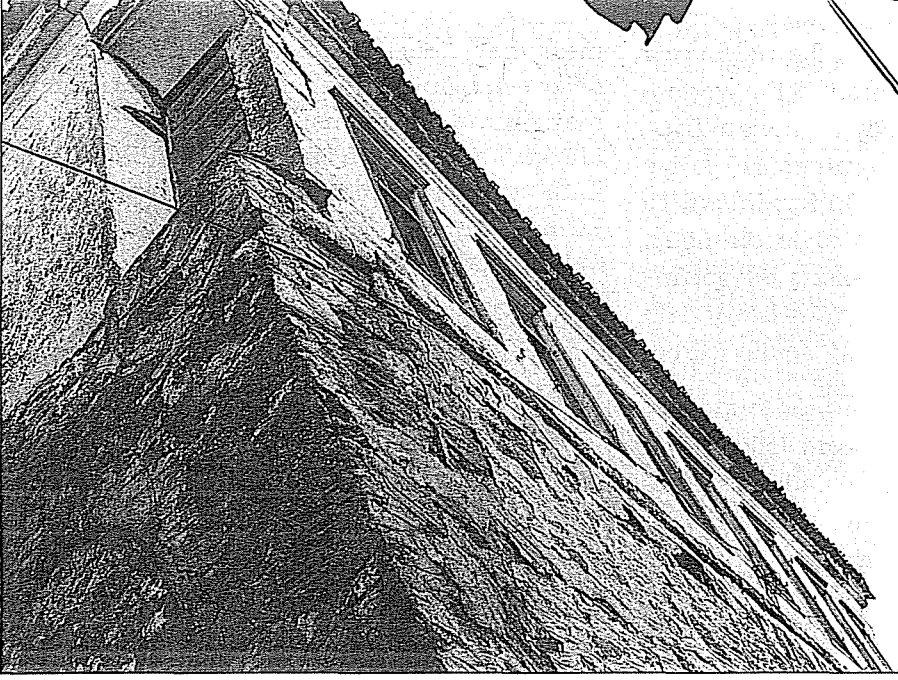
İstiklal Mahallesi, numara 96'da kayıtlıdır. Köyün ortasındaki kilisenin bitişiğindedir. Günümüzde Hüseyin Taflanoğlu ve ailesi

tarafından kullanılmaktadır. Batı-doğu yönlü eğimli bir arazi üzerinde kurulmuştur. Kilisenin avlusu ile çevrilidir (Resim 19).

Evin inşa malzemesi kırma ve kayrak taş ile tuğladır. Bölme duvarları muhtemelen ahşap karkas veya bağdadî tekniktir. İki katlı evin üzeri oluklu kiremitle kaplı bir çatı ile örtülüdür.

Güney cephenin alt seviyesindeki giriş bodrum katına aittir. Girişin alınlığı kemerlidir. Üst kat duvarları, güneydoğu köşesindeki pencere dışında sağır tutulmuştur. Pencerenin üzeri içbükey kavislidir. Cephe profilli silme ile sona ermektedir. Dökülen sıvalardan silmenin tuğla ile yapıldığı ve üzerinin alçıyla sıvandığı anlaşılmaktadır. Aynı uygulama diğer cephelerde de görülür.

Doğu yönündeki cephe, arazinin eğimi nedeniyle, yüksek bir platform üzerine oturmuştur. Alt seviyede bodrum katına açılan mazgal açıklıklar görülür. Üst katın köy meydanına açılan pencereleri dikdörtgen şeklindedir. Kuzey cephede üst katın küçük penceresi güney yönündeki pencere gibi düzenlen-

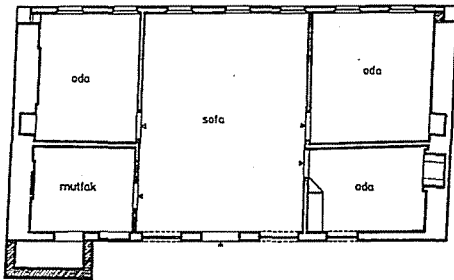

Resim 19.

Selçuk-Şirince Köyü
Hüseyin Taflançoğlu evi,
genel görünüşü.

miştir. Eğimli sokaktan ahşap, çift kanatlı avlu kapısına, buradan da havuzlu, kayrak taş döşeli avluya geçilir. Batıda üst kat seviyesi ana cephe: Sofanın girişi ve pencereler basık kemerlidir. Ahşap ve çift kanatlı kapıdan sofaya ulaşılır. Girişin iki yanına birer pencere yerleştirilmiştir (Resim 19).

Ev iç sofalı, dört odalı plan tipindedir (Şekil 19): Sofanın üzeri ahşap kaplı bir tavanla örtülüdür. Ortadaki göbekte insan başı figürü dikkati çeker. Doğu yönünde üç adet pencere mevcuttur. Odaların ahşap kapıları sofaya açılmaktadır.

0 1 2 3 4m
SELÇUK-Şirince Hüseyin Taflançoğlu Evi,
üst kat planı, 29.6.1997, M.K.Gürün

Şekil 19. Selçuk-Şirince Köyü, Hüseyin Taflançoğlu evi, üst kat planı.

Kuzeydoğu'daki oda diğer odalar gibi, ahşap tavanlıdır. Sonradan, alttan, kontraplak ile kaplanmıştır. Kuzey duvarında, sonradan örülerek kapatılmış, bir ocak görülmektedir. Sözkonusu ocağın batısında bir niş, doğusunda da pencere yer alır. Doğu yönü sokağa iki pencere ile açılır.

Kuzeybatı'daki oda sonradan mutfak şeklinde düzenlenmiştir. Kuzey duvarındaki ocak kapatılmıştır. Batı duvarında, sonradan giriş haline getirilen, pencerenin yanı niş olarak değerlendirilmiştir.

Güneydoğudaki odanın girişinin karşısında ahşap kapaklı bir dolap, doğusunda sokağa açılan iki pencere mevcuttur. Güneybatıdaki odanın güneyinde sonradan kapatılan bir ocak ile, kuzey duvarında ahşap yüklük bulunmaktadır (Şekil 18).

Evin dış süslemeleri, cephelerin sona erdiği kısımdaki profilli silmeler ile, batı cephede bulunan basık kemerli giriş ve pencereler meydana getirir. Diğer cephelerdeki pencereler düz, dikdörtgen şekillidir. Kuzey ve güney cephelerin doğu ucundaki üzerleri içbükey kavisli dar pencereleri de süsleme saymak mümkündür.

İçte ise, sofanın tavan göbeği eşkenardörtgen şekildedir. Ortadaki insan başı figürü, ayrıca eşkenardörtgen şekilli bir motif içine yerleştirilmiştir. Kabartma tekniğiyle yapılan figürün saçları ortadan ikiye ayrılmış ve geriye taranmış şekilde verilmiştir. Gözler, burun ve dudaklar belirgindir. Ev için böyle bir figür, özellikle tavan göbeğinde, alışılmış bir görüntü değildir. Ayrıca oda kapılarının üzerindeki ahşaptan yapılmış, dikdörtgen şekilli çerçeveler diğer süsleme elemanlarıdır.

Hüseyin Taflanoglu, yapıyı Hasan Işıksoy'dan 1985 yılında satın aldıklarını ifade etmektedir. Hasan Işıksoy'a Selanik'ten mübadele yoluyla geldiğinde bu evin verildiğini yine aynı kişiden öğreniyoruz. Yapının, ev sahibinin verdiği bilgiler ile, mimari tekniği ve süslemelerine dayanarak 100-150 yıllık bir geçmişte bulunduğunu söyleyebiliriz.

Şirince-Kabadaı İsmail evi:

Köy meydanı yakınıdadır. Günümüzde, **Şirince Evleri** adıyla pansiyon olarak kullanılmaktadır. Restore edilen ev batıdan doğuya doğru eğimli bir arazi üzerinde kurulmuştur. Bir avlu duvarı ile çevrilmiştir. Avluda müstemilatı mevcuttur. Ahır vb. yerler mutfak haline dönüştürülmüştür (Resim 20).

Binanın duvarları sıvandığından inşa malzemesi belli değildir. Muhtemelen, yöredeki diğer evler gibi, kırma taş ve tuğla karışımı bir malzemeyle yapılmıştır. Bölme duvarları ahşap karkas veya bağdadi tekniklidir. İki katlı yapının üzeri, oluklu kiremit kaplı, kırma çatıyla örtülüdür. Saçağı duvarlardan dışarı doğru taşkını yapar.

Doğu cephede üst katın iki adet penceresi vardır. Kuzey yönünde alt ve üst katın pencereleri bahçeye açılmaktadır. Batı cephesi sokağa dönüktür. Bu nedenle bu cephe sağır tutulmuştur. Ocak duvarı dışa taşkıntılıdır. Güney cephesi avluya dönüktür: Avlu duvarları sokaktan 1-1.5 m. kadar yüksekliktedir. Üstü restorasyon sırasında oluklu kiremitlerle kaplanmıştır. Avlu kayrak taş döşelidir.

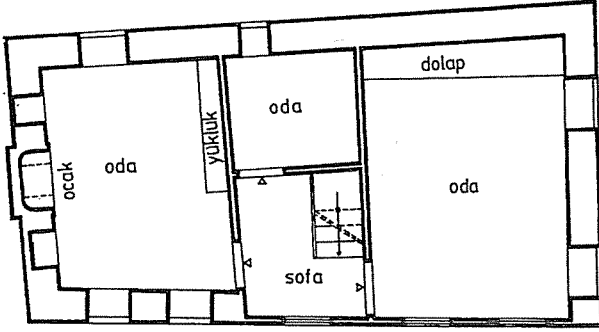
Güney cephede dıştan yuvarlak kemerli, içte düz atkı taşı bir giriş kapısı ile, alt ve üst katın dikdörtgen şekilli pencereleri bulunmaktadır. Ahşap ve çift kanatlı pencereler, aşağıdan yukarıya doğru açılmaktadır. Kısa korkulukların alt kısmında, ahşap profilli kaplamalar cepheye hareket katmaktadır. Üst kat pencerelerinin biraz altında duvarların dışa taşkıntılı yapıldığı anlaşılmaktadır. Restorasyon sırasında sıvanın kalınlaştırıldığı söylenebilir. Tokmağı kadın başı şekilli ahşap kapıdan alt kata ulaşılır (Resim 20).

Resim 20.

Selçuk-Şirince Köyü,
İsmail Kabadayı evi,
genel görünüşü.

Alt kat **iç sofalı, iki odalı** plan tipine sahiptir: Sofanın üzeri ahşap tavanlıdır. Kuzey duvarında bir adet pencere vardır. Doğu ve batıdaki odalar bir ahşap kapıyla sofaya açılmaktadır. Ahşap tavanlı odalara, sonradan tuvalet ve banyo eklenmiştir (Şekil 20).

SELÇUK, Şirince, Kabadayı İsmail Evi,
üst kat planı, 29.6.1997, M.Kürüm

Şekil 20. Selçuk-Şirince Köyü, İsmail Kabadayı evi, üst kat planı.

Ahşap bir merdivenle çıkılan üst kat **iç sofalı, iki odalı** plan tipine sahiptir (Şekil 20): Kuzeydeki merdiven üstü oda haline getirilmiştir. Yine, kuzeydeki bu odanın merdivenle birleştiği yerde ahşap bir raf görülür. Günümüzde kuzeydeki oda depo yerine kullanılmaktadır. Bahçeye de bir pencereyle açılmaktadır.

Doğudaki odaya süslü bir ahşap kapıyla girilir. Odanın üzeri ahşap tavanla örtülüdür. Tavanın orta yerinde de ahşap bir göbek mevcuttur. Kuzey duvarında ahşap bir yüklük bulunur. Yüklük adeta vitrin haline getirilmiştir. Batı duvarında raf (sergen), doğu duvarında da ikişer adet penceresi vardır.

Batıdaki oda doğudakine göre daha gösterişlidir. Ahşap tavanlı odanın doğu duvarında üstü korkuluklu bir yüklük, kuzeyinde bir, güneyinde iki pencere bulunmaktadır. Batıda ise ortada, davlumbazı sonradan çinilerle kaplanan bir ocak ve iki yanında ahşap kapaklı birer niş mevcuttur. Kapı üstü ise raf şeklinde kullanılmaktadır.

Evin süslemeleri dışta, güney cephede toplanmıştır: Saçak içbükey kavisli silme halinde yapılmıştır. Bu silme tüm saçağı dolanmaktadır. Güneydeki ahşaptan yapılmış, yan yana dizilen ters palmet motifleri adeta perde görünümünde yapılmıştır. Pencerealtı kısımları da ahşap kaplamalarla hareketlendirilmiştir. Korkulukları profillidir. Kanatların iç ve dış kısımları üçer panoya ayrılmış, dışta panolar eşkenardörtgen şeklinde, içte kıvrım dallı desenlerle süslenmiştir. Kapı ve pencere kanatları onarımda yenilenmiştir.

Yapının iç süslemeleri, odaların tavanlarında, kapılarında görülür. Üst katta, doğudaki odanın kapısı kare şekilli panolara ayrılmış, bunların içleri de üzerleri de geometrik desenlerle bezenmiştir.

Evin kitabesi yoktur. Restore edilmesine rağmen, mimari ve süsleme özelliklerine dayanarak, 100-150 yıllık olduğunu söyleyebiliriz.

DEĞERLENDİRME

Yördeki camilerden günümüze sadece Gökçealan ve Sultaniye Köyü camileri eski hüviyetlerini koruyarak gelebilmişlerdir. Diğer camiler, köylerin yer değiştirmesi sırasında yıkılmış veya terkedilmiştir. Bunlardan Sultaniye Köyü Camii daha çok bir eve benzemektedir. Muhtemelen de bir ev camiye çevrilmiştir. Bu nedenle basit bir ev planını andırmaktadır.

Gökçealan Köyü Camii kareye yakın dikdörtgen planlı bir yapıdır. Tüm Batı Anadolu'da görülen, üstü ahşap tavan örtülü camiler benzemektedir. Sonradan yapılmış olsa bile, iki yönden camiye kuşatan son cemaat yeri yine bir Batı Anadolu geç dönem mimarisi özelliği yansıtır. Aynı özellikler içerde duvarlarda ve mihrapta görülen süslemelerde de kendini belli eder.

Yörede türbe mimarisinden çok halkın yatacı veya dede adını verdiği mezarlar yaygındır. Mezar taşları arasında da Gökçealan Köyü'nde, Bahçıvanlık mevkii'nde bulunan Salur Bali oğlu Hızır mezarı (H. 893 /M. 1487-88) XV. yy. da yörede Türk yerleşimi bulunduğunu göstermesi bakımından önem taşımaktadır. Barutçu Köyü mezarlığında tes-

bit ettiğimiz Dumanoglu Molla Mehmed (öl. 1218/M. 1803-4), Hüseyin oğlu Mehmed (öl. H. 1219/M. 1804-5), Hüseyin kızı Ayşe (öl. H. 1224/ M. 1809-10) mezarları Barutçu Köylülerinin bu bölgede yaşadıkları dönemleri göstermesi bakımından önemlidir.

Günümüze gelebilen çeşmeler yöre mimarisinin geleneksel kırma ve kayrak taşları ve tuğla ile yapılmıştır. Genellikle su deposu bulunan yapılarıdır. İçlerinde Leyla Hanım çeşmesi gibi su deposu bulunmayanlar da vardır. Gösterişsiz, sade inşa edilen bu yapılar sadece cephelere yapılan çöktürmelerle hareketlendirilmiştir. Leyla Hanım çeşmesi dışındaki örneklerde kitabe de mevcut değildir.

Sivil mimarlık alanının en önemli yapılarından evler kullanıldıkları için günümüze kadar gelebilmiştir: Özellikle Şirince Selçuk yöresinin geleneksel ev karakterini verecek özelliklere sahiptir.²²

Selçuk yöresi evleri genellikle eğimli arazilerde, tepelerin güneye dönük yamaçlarında kurulmuştur. Evler bahçe duvarıyla çevrili avlular içinde yer alır. İnşa malzemeleri kırma taş, kayrak taş ve tuğladır. Başlangıçta üst örtü düz toprak dam iken, XX. yy. başlarından itibaren kiremitle kaplanmıştır.

Evler genellikle iki katlıdır. İçlerinde tek katlılar da vardır. İki katlılarda alt kat, avlu duvarları dahil, dışarıya kapalı tutulmuştur. Üst katlarda bol sayıda pencere bulunur. Kafesli pencereler, sofalar ve yaşamın yoğunluğuyla geçtiği üst katlarda uygulanmıştır. Ocak duvarları dışa taşkınıdır. Çamlık civarındaki Levanten tipi evlerde de her iki kat yaşama mekanı olarak düzenlenmiştir. Alt ve üst katlarda bol sayıda pencere görülür. Cumbalar alttan konsollarla desteklenir. Bazı evlerde konsol yerine alttan pahlarla destek sağlanmıştır. Selçuk merkezindeki su kemerleri arasına yapılmış evlerde de aynı özellikler görülür.

Evler genellikle sofasız, **dış sofalı ve iç sofalı** plan tipinde yapılmıştır.²³ İçlerinde dış sofalı,

tek odalı ve dış sofalı iki odalı örnekler daha yaygındır. Bu plan tipleri Balıkesir'den Muğla yöresine kadar uzanan geniş bir alana yayılmış köy evlerinde de görülmektedir.²⁴

Selçuk yöresi köy evleri çok süslüdür. Dışarıdaki sadeliğe karşılık içeride kalem işi tekniğiyle yapılmış süslemeler ve ahşap işçilik dikkati çeker. Özellikle Belevi Köyü evleri ile Şirince evleri bu bakımdan önem taşırlar.

SONUÇ

Selçuk yöresi köylerinin büyük bir bölümü yeni iskan edilmiş, ya da çeşitli sebeplerle yer değiştirmiştir. Bu nedenle yörenin eski camisi yok denecek kadar azdır. Rastladığımız en eski cami Gökçealan Camidir.

Yörede türbe örneğine rastlamadık. Halkın yatır veya dede ismini verdiği mezarlardan da Gökçealan Köyü'ndeki XV. yy. a ait mezar yöredeki Türk yerleşim tarihini vermesi bakımından önemlidir. Barutçu Köyü'nde rastladığımız mezarlar da köyün tarihini açıklayıcı niteliktedir.

Yöredeki çeşmeler genellikle XIX. yy. dan kalmadır. İçlerinde sadece Gökçealan Köyü'ndeki çeşme kullanılır durumdadır. O da XX. yy. başlarına aittir. Diğerleri metruk haldedir.

Selçuk yöresi köy evleri, Sultaniye köyündekiler hariç, şehir evleri kadar görkemli yapılarıdır. Plan ve yapı elemanları bakımından geleneksel Anadolu ev mimarisini özelliklerini yansıtan evler yine Anadolu evlerine özgü motiflerle süslüdür. Batı Anadolu Bölgesi'nin diğer yerlerinde görülen köy evleriyle benzerlikler gösterirler.

Sonuç olarak, Selçuk yöresi'ndeki eserlerin büyük bir bölümü bakımsız ve harabe halindedir. Mevcutları bilinçli bir şekilde koruyabilirsek mirasımızı genç nesillere aktarabiliriz.

22 Şirince evleri ile ilgili bir çalışmamız mevcuttur. Bir başka çalışmada geniş bir şekilde ele alınacaktır. Şirince ile ilgili daha önce yapılmış çalışmalar için bkz. **Şirince'de Tarihsel Dokunun Korunması ve Turizm Amaçlı Kullanımı**, Kültür ve Turizm Bakanlığı, Planlama ve Yatırımlar Dairesi Başkanlığı Yayını, Ankara, 1981 U. Muss., "Jenseits Von Ephesos: Die Griechen Von Şirince", **Sonderdruck, aus den Jahreshften des Österreichischen Archeologischen Institutes**, Band 64, Beiblatt 1994, pp. 119-142.

23 Ev tipleri için bkz. S. H. Eldem., **Türk Evi Plan Tipleri**, İst. 1952.

24 B. Deniz., "Manisa Yöresi Köy Ev Mimarisini", **Arkeoloji-Sanat Tarihi Dergisi**, C. VI. , İzmir, 1992, s. 17-46.